

Azərbaycanın Mərkəzi Asiya ölkələri ilə qarşılıqlı fəaliyyəti genişlənir

**Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev
Türkmənistana işgüzar səfər edib**

2-3

Güclü lider, sarsılmaz etimad

**9 oktyabr 2013-cü il prezident seçkisində
xalqın yenidən İlham Əliyevə etimad
göstərməsi ölkəmizin tərəqqisini və
gələcək zəfərlərini təmin etdi**

Prezident İlham Əliyevin 2013-cü ildə qazandığı möhtəşəm zəfərin təməlinə, ilk növbədə Ümummilli Lider Heydər Əliyevin müəyyənləşdirdiyi dövlətçilik xəttinə xalqın dərin inamı və sadiqliyi dayanırdı. XX əsrin sonlarında müstəqilliyini bərpa edən Azərbaycanın tənəzzül, xaos və anarxiya girdabından xilas edilməsi 1993-cü ildə xalqın təkidli tələbi ilə ölkə rəhbərliyinə qayıdan Heydər Əliyevin müdrik xilaskarlıq missiyası sayəsində mümkün olmuşdu. Ölkənin gələcək inkişafının fundamental əsaslarını yaranan Ulu Öndər 1 oktyabr 2003-cü il tarixli mübarizəndə İlham Əliyevə yüksək intellektli, pragmatik düşüncəli, müasir dünya siyasətini və iqtisadiyyatını gözəl bilən, enerjili və təşəbbüskar bir şəxsiyyət kimi seçiyələndirmiş, tələyüklü planların xalqın dəstəyi ilə onun həyata keçirəcəyinə əminliyini bildirmişdi.

4

Milli təhlükəsizlik konsepsiyasında hərbi güc amili

Zəfərlə başa çatan 44 günlük Vətən müharibəsindən sonra yaranmış regional reallıqlar şəraitində ölkəmizin milli təhlükəsizlik arxitekturasının möhkəmləndirilməsi, Silahlı Qüvvələrin döyüş qabiliyyətinin daha da yüksəldilməsi və yerli müdafiə sənayesinin inkişafı strateji əhəmiyyət kəsb edir. Çünki hərbi-strateji kurs, ilk növbədə ərazi bütövlüyümüzün və suverenliyimizin əsas təminatıdır.

Bu strateji zərurət təkcə regional proseslərlə deyil, həm də dövlətimizin milli təhlükəsizlik konsepsiyasının təməl prinsipləri ilə birbaşa bağlıdır. Məhz bu məntiqdən çıxış edərək, ölkə rəhbərliyi müdafiə qabiliyyətinin artırılmasını döyüşməz prioritet kimi müəyyənləşdirib. Prezident İlham Əliyev Yeni Azərbaycan Partiyasının VIII Qurultayındakı proqram xarakterli çıxışında ölkəmizin müdafiə potensialının davamlı gücləndirilməsinin həyatı zərurətini xüsusi vurğulayıb: "İlk növbədə əsas vəzifələrdən biri hərbi gücümüzün artırılmasıdır. Sual oluna bilər, biz şanlı Zəfər qazanmışıq, Ermənistan kapitulyasiya aktına imza atmağa məcbur olub. Bu gün Azərbaycanla Ermənistan arasında münaqişə yoxdur, müharibə yoxdur, sərhədlərdə sakitçilikdir. Sülh müqaviləsi paraflanıb, artıq təmaslar da var. Hətta Azərbaycan Ermənistanla ticarətə də başlamışdır. Bu nə üçün lazımdır? Buna cavab, mənə, çox açıq-aydındır. Bu, həmişə lazımdır, hər bir ölkə üçün. Çünki bizim xalqımız bu faciə ilə üzləşib. Bizim xalqımız ermənilərin nankorluğuna üzləşib".

8

Xəzərin iki sahilini birləşdirən strateji tərəfdaşlıq

Bakı-Aşqabad münasibətləri son illərdə dostluq və qarşılıqlı etimad üzərində inkişaf edir. Prezident İlham Əliyevin Azərbaycan və Mərkəzi Asiya Dövlət Başçıları 8-ci Məşvərət görüşündə çıxışı zamanı qeyd etdiyi kimi, ikitərəfli dialoqun intensivliyi strateji tərəfdaşlığa verilən xüsusi dəyərin göstəricisidir. Azərbaycan-Türkmənistan münasibətlərinin son illərdə dinamik şəkildə inkişaf etdiyini deyən dövlətimizin başçısı ötən ildən bəri 5 yüksək səviyyəli səfərin həyata keçirildiyini vurğulayıb: "Bu, siyasi dialoqumuzun intensivliyini və ikitərəfli əlaqələrimizi daha da gücləndirmək üçün qarşılıqlı niyyətimizi əks etdirir".

Bu yaxınlığın təəcəssümü kimi Türkmənistan Xalq Məsləhətinin sədri Qurbanqulu Berdiməhəmmədovun təşəbbüsü ilə işğaldan azad edilmiş Füzuli şəhərində inşa olunan məscid xüsusi yer tutur. Dövlətimizin başçısı həm bu məqamı, həm də digər qardaş ölkələrin Azərbaycana töhfələrini nitqində xüsusi vurğulayıb: "Hörmətli Qurbanqulu Məlikquliyev, Berdiməhəmmədovun təşəbbüsü ilə Füzuli şəhərində məscidin tikintisini xüsusi qeyd etmək istərdim. Keçən il onun təməlinin qoyulmasında birlikdə iştirak etdik. Qardaş Türkmənistanın ölkəmizə bu hədiyyəsi xalqlarımız arasındakı dostluğun və mənəvi yaxınlığın daha bir təzahürüdür. Azərbaycanın azad edilmiş ərazilərinin bərpasında qardaş dəstəyi bizim üçün xüsusi əhəmiyyətə malikdir. Özbəkistan Uşaq Füzulidə Mirzə Uluqbəy adına məktəb, Qazaxıstan Kurmanqazı adına Uşaq Yaradıcılıq Mərkəzi və Qırğızıstan Ağdamda Manas adına məktəb inşa edib. Biz bu yardımı çox yüksək qiymətləndiririk".

7

İtkin talelər, gecikən beynəlxalq ədalət

İtkin insanların taleyi yalnız bizim cəmiyyəti yox, bəşəriyyəti düşündürməli olan beynəlxalq humanitar faciədir. "İtkin düşmüş şəxslər probleminin həllində etimadın gücləndirilməsi və effektiv mexanizmlərin inkişaf etdirilməsi" mövzusunda Bakı Dialoqu formatında IV beynəlxalq konfransın iştirakçılarına mübarizəndə Prezident İlham Əliyev vurğulayıb ki, itkin düşmüş şəxslər problemi silahlı münaqişələrin ən ağır nəticələrindən biridir: "Biz bu məsələyə dünyanın müxtəlif bölgələrində insanların həyatına təsir edən ümumbəşəri humanitar problem kimi yanaşıırıq".

Müharibənin acı nəticələrini aradan qaldırmaq, taleyi qaranlıq qalan hər bir vətəndaşın aqibətinə aydınlıq gətirmək bu gün Azərbaycan dövlətinin prioriteti və mədəni öhdəliyidir.

Ermənistanın otuz ildən artıq davam edən hərbi təcavüzü nəticəsində aralarında uşaqlar, qadınlar və ahılların da olduğu minlərlə azərbaycanlı itkin düşmüş şəxs kimi qeydə alınıb. Təəssüf ki, uzun illər ərzində Beynəlxalq Qızıl Xaç Komitəsi də daxil olmaqla müvafiq beynəlxalq qurumların bu istiqamətdə fəaliyyəti gözlənilən nəticəni verməyib.

Ermənistan tərəfi isə nə işğal dövründə, nə də Vətən müharibəsindən sonra taleyi naməlum olan vətəndaşlarımızla bağlı məlumat təqdim edib. Təcavüzkarın məqsədi törədilmiş dəhşətli hərbi cinayətləri, əsirlərə, girovlara verilən insanlıqdan kənar işğəncələri və kütləvi qətləmləri gizlətməkdir.

8

Vətən müharibəsi

6 il əvvəl həmin gün

→ 10

◆ Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin
Türkmənistana işgüzar səfəri

Azərbaycanın Mərkəzi Asiya ölkələri ilə qarşılıqlı fəaliyyəti genişlənir

Türkmənbaşıda Azərbaycan və Mərkəzi Asiya
Dövlət Başçıların 8-ci Məşvərət görüşü keçirilib

Əvvəli 2-ci sahə.

Qırğız Respublikasının Prezidenti Sadır JAPAROV ölkəsinin Mərkəzi Asiya ölkələri və Azərbaycanla əmtəə dövriyyəsinə diqqət çəkərək dedi: "Son dörd il ərzində Qırğızstanın Mərkəzi Asiya ölkələri və Azərbaycanla əmtəə dövriyyəsi, demək olar ki, iki dəfə artaraq, 2025-ci ilin yekunlarına görə 3.5 milyard ABŞ dolları təşkil edib. 2025-ci ildə beş dövlətdən ölkəmizə yatırılan investisiyaların həcmi 140 milyon ABŞ dollarından çox olub".

Mərkəzi Asiya və Azərbaycanın vahid elektron ticarət platformasının yaradılmasını təklif edən Sadır Japarov bildirdi: "Beləliklə, istehlakçıların və biznes subyektlərinin region ölkələrində buraxılan məhsullara daha geniş çıxışını təmin etmiş olarıq. Hər bir ölkənin özünəməxsus milli məhsullarını nəzərə alaraq, bu platforma regional məhsulların geniş çeşidini vahid məkanda birləşdirir və onların təşviqi üçün yeni imkanlar yarada bilər".

Qırğızistan Prezidenti vurğuladı ki, ölkələrimiz bir-birini tamamlayan böyük turizm potensialına malikdir.

"Tarixi şəhərlər, dağ və Xəzər dənizi marşrutları, zəngin mədəni irs Mərkəzi Asiya və Azərbaycanın səyahətçiləri üçün cəlbəedici məkan olması istiqamətində təbii birləşməni birləşdirməyə imkan verir. "Bir səyahət - bir neçə ölkə" prinsipi əsasında əməkdaşlığın inkişaf etdirilməsini, görməli yerlərimizin birgə turizm marşrutları vasitəsilə əlaqələndirilməsini təklif edirik", - deyərək Prezident Sadır Japarov qeyd etdi.

Qırğızistan Prezidenti 2027-ci ildə Məşvərət görüşünə ilk dəfə sədrlik etməsi münasibətilə Azərbaycana təbriklərini çatdıraraq dedi: "İcazə verin, hörmətli İlham Heydər oğlunu Azərbaycan

Respublikasının 2027-ci ildə Azərbaycan Respublikası və Mərkəzi Asiya Dövlət Başçıların Məşvərət görüşünə ilk dəfə sədrlik etməsi münasibətilə səmimi-qəlbən təbrik edirəm. Əminəm ki, Azərbaycanın sədrliyi birgə fəaliyyətimizə və qarşılıqlı faydalı əməkdaşlığımızın inkişafına yeni təkan verəcəkdir. Qırğız Respublikası zəruri dəstəyi sərgiləməyə və Azərbaycanın sədrliyinin prioritetlərinin uğurla həyata keçirilməsinə kömək göstərməyə hazırdır".

Tacikistan Respublikasının Prezidenti Emoməli RƏHMƏNOV görüşün və birgə görülməli işlərin əhəmiyyətindən danışaraq dedi: "Mərkəzi Asiya və Azərbaycan daha sıx iqtisadi, nəqliyyat və enerji əməkdaşlığına keçid üçün əhəmiyyətli potensiala malikdir. Bu baxımdan xüsusi diqqət yetirilməsinə layiq bir sıra aktual istiqamətləri qeyd et-

mək istərdim. İlk növbədə sənaye kooperasiyasının gücləndirilməsini vurğulamaq istərdim. Ölkələrimizin əhəmiyyətli resurs potensialı vardır. Bu isə birgə müəssisələrin, sənaye komplekslərinin yaradılması və təbii ehtiyatların emalının həyata keçirilməsi üçün geniş imkanlar açır".

Özbəkistan Respublikasının Prezidenti Şavkat MİRZİYOYEV gələn il Xivə şəhərində "Mərkəzi Asiya - Azərbaycan" biznes-forumunun keçirilməsini təklif edərək dedi: "Bu gün keçirilən görüşümüz xüsusi əhəmiyyət daşıyır. İlk dəfədir ki, görüşümüz qarşısında Azərbaycanla birlikdə keçirilir. İlham Heydər oğlunu bu görüşümüzə salamlayıram.

"Altı iqtisadiyyat - bir məhsul" formulu qarşıya qoyulmuş olduğumuz məqsədi yaxşı ifadə edir. Bir neçə ölkənin müəssisələri vahid istehsal zəncirində

işlərdə iştirak etdikdə, məhsul birgə yaradıldıqda iqtisadiyyatlarımız arasında tamamilə fərqli əlaqələr formalaşır. Bu əlaqələr adi əmtəə mübadiləsindən daha möhkəm və dayanıqlı olur. Bu istiqamətdə işlərin inkişaf etdirilməsi məqsədilə 2027-ci ildə qədim Xivə şəhərində "Mərkəzi Asiya - Azərbaycan" biznes-forumunun keçirilməsini təklif edirik".

Azərbaycanı sədrlik münasibətilə təbrik edən Şavkat Mirziyoyev bildirdi: "Fürsətdən istifadə edərək, Azərbaycan Məşvərət görüşləri çərçivəsində sədrliyi qəbul etməsi münasibətilə təbrik edirik. Əminəm ki, Azərbaycanın rəhbərliyi ilə formatımız çərçivəsində görülməli işlər əlavə təkan veriləcək, qarşılıqlı əməkdaşlığımız isə birlik, etimad və həmrəyliyin möhkəmləndirilməsinə xidmət edəcəkdir".

Türkmənbaşıda şəhərində
Prezident İlham Əliyevin
Türkmənistan Prezidenti ilə görüşü

Oktyabrın 8-də Türkmənbaşıda Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Türkmənistan Prezidenti Sərdar Berdiməhəmmədovla görüşü olub.

AZƏRTAC xəbər verir ki, söhbət zamanı Azərbaycan Prezidentinin Türkmənistan, Türkmənistan Prezidenti Sərdar Berdiməhəmmədovun və Türkmənistan Xalq Məsləhətinin sədri Qurbanqulu Berdiməhəmmədovun isə Azərbaycana, o cümlədən Qarabağa səfərləri məmnunluqla xatırlandı, bu səfərlərin ikitərəfli münasibətlərin inkişafında mühüm rolunu vurğulandı. Qeyd edildi ki, ötən ildən etibarən ölkələrimiz arasında ən yüksək səviyyədə beş səfərin həyata keçirilməsi siyasi dialoqun intensivliyinin və qarşılıqlı əlaqələrin dinamikanın bariz göstəricisidir.

Görüşdə Azərbaycan ilə Türkmənistan arasında dostluq və qarşılıqlı münasibətlərin son illərdə dinamik şəkildə inkişaf etdiyi məmnunluqla qeyd olundu. Siyasi, iqtisadi, nəqliyyat, tranzit, logistika, mədəni və humanitar sahələrdə əməkdaşlığın genişləndirilməsi, həmçinin Xəzər dənizi mövzusu və beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində qarşılıqlı fəaliyyət məsələləri müzakirə edildi. Azərbaycan Respubli-

kası və Mərkəzi Asiya Dövlət Başçıların 8-ci Məşvərət görüşünün ölkəmizlə region dövlətləri arasında tərəfdaşlığın daha da möhkəmləndirilməsi, regional əməkdaşlığın genişləndirilməsi və qarşılıqlı maraq doğuran məsələlərin müzakirəsi baxımından mühüm əhəmiyyəti vurğulandı.

Prezident İlham Əliyev bu tədbirin yüksək səviyyədə təşkil olunduğunu qeyd etdi.

Dövlətimizin başçısı ötən ilin noyabrında Azərbaycanın Mərkəzi Asiya Dövlət Başçıla-

rının Məşvərət görüşləri formatına tamhüquqlu üzv qəbul edilməsini xatırladaraq, Türkmənistan Xalq Məsləhətinin sədri Qurbanqulu Berdiməhəmmədov tərəfindən irəli sürülmüş bu tarixi təşəbbüsün yekdilliklə dəstəklənməsinə görə bir daha minnətdarlığını bildirdi.

Dövlət başçıları ikitərəfli əməkdaşlığın inkişaf perspektivləri və qarşılıqlı maraq doğuran digər məsələlər ətrafında fikir mübadiləsi apardılar.

Prezident İlham Əliyev MDB Ölkələrinin Milli Kulinariya Festivalı ilə tanış olub, rəsmi qəbulda iştirak edib

Oktyabrın 8-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev Türkmənbaşıda keçirilən MDB Ölkələrinin Milli Kulinariya Festivalı ilə tanış olub.

AZƏRTAC xəbər verir ki, MDB Ölkələrinin Milli Kulinariya Festivalı Türkmənistanın 2026-cı ildə bu quruma sədrliyi ilə bağlı təşkil etdiyi tədbirlər çərçivəsində keçirilir. Festivalda səkkiz ölkə təmsil olunur.

Azərbaycan Respublikasının Mədəniyyət Nazirliyi və Dövlət Turizm Agentliyinin birgə təşkilatçılığı ilə festival məkanında iki hissədən ibarət milli pavilyonumuz qurulub. Pavilyonun kulinariya hissəsində Azərbaycanın milli mətbəxi və zəngin qastronomiya ənənələri təqdim olunur. Burada ölkəmizin müxtəlif regionlarına xas yerli bitki, meyvə, taxıl, çörəz və digər məhsullar, eyni zamanda Azərbaycanın UNESCO-nun

Qeyri-Maddi Mədəni İrs Siyahısına daxil olunmuş çay mədəniyyəti ənənəsi ziyarətçilərə nümayiş etdirilir. Pavilyonun ikinci hissəsində isə xalçaçılıq, kəlağayı, misgər-

lik, ağac üzərində oyma və keramika sənəti təqdim olunur. Bu hissədə Azərbaycan Milli Xalça Muzeyinin ekspozisiyası əsasında XIX əsr Qarabağ evinin interyeri

də canlandırılıb. Pavilyonda həmçinin azərbaycanlı xanəndələrin ifasında Azərbaycan musiqisi, o cümlədən muğam nümunələri səsləndirilib.

Bu gün həmçinin Türkmənbaşıda şəhərində Türkmənistan Prezidenti Sərdar Berdiməhəmmədovun adından rəsmi

qəbul verilib və konsert proqramı təşkil olunub.

Prezident İlham Əliyev tədbirdə iştirak edib.

Prezident İlham Əliyevin sosial media hesablarında Türkmənistan səfəri barədə videoçarx paylaşılıb

Prezident İlham Əliyevin sosial şəbəkə hesablarında Türkmənistan səfəri ilə bağlı videoçarx paylaşılıb.

<https://www.facebook.com/reel/1637379731255652>

Güclü lider, sarsılmaz etimad

9 oktyabr 2013-cü il prezident seçkisində xalqın yenidən İlham Əliyevə etimad göstərməsi ölkəmizin tərəqqisini və gələcək zəfərlərini təmin etdi

Azərbaycanın müasir dövlətçilik tarixində 9 oktyabr 2013-cü il xüsusi siyasi və tarixi əhəmiyyət kəşb edən mühüm mərhələlərdən biridir. Həmin gün reallaşan sayca 7-ci prezident seçkilərində ölkə seçicilərinin 84,54 faizinin səsinə qazanan İlham Əliyev növbəti dəfə dövlətimizin başçısı seçildi. 10 namizədin mübarizə apardığı və yüksək vətəndaş fəallığı ilə seçilən bu seçkilər Azərbaycan xalqının 2003-cü ildən etibarən qat edilən 10 illik dinamik inkişaf yoluna, siyasi sabitliyə və milli tərəqqiyə verdiyi ali qiymət idi.

Prezident İlham Əliyevin 2013-cü ildə qazandığı möhtəşəm zəfərin təməlinə, ilk növbədə Ümməmilli Lider Heydər Əliyevin müəyyənləşdirdiyi dövlətçilik xəttinə xalqın dərin inamı və sadiqliyi dayanırdı. XX əsrin sonlarında müstəqilliyini bərpa edən Azərbaycanın tənəzzül, xaos və anarxiya girdabından xilas edilməsi 1993-cü ildə xalqın təkidli tələbi ilə ölkə rəhbərliyinə qayıdan Heydər Əliyevin müdrik xilaskarlıq missiyası sayəsində mümkün olmuşdu. Ölkənin gələcək inkişafının fundamental əsaslarını yaran Ulu Öndər 1 oktyabr 2003-cü il tarixli mübarizəsinə İlham Əliyevə yüksək intellektli, pragmatik düşüncəli, müasir dünya siyasətini və iqtisadiyyatını gözəl bilən, enerjili və təşəbbüskar bir şəxsiyyət kimi seçiyələndirmiş, tələyüklü planların xalqın dəstəyi ilə onun həyata keçirəcəyinə əminliyini bildirmişdi.

Xalqımız bu çağırışı böyük vətəndaşlıq məsuliyyəti ilə qəbul etmişdi. 2003-cü və 2008-ci il prezident seçkilərində verilən qərarlar 2013-cü ildəki təkrar etimadın möhkəm təməlini qoydu.

Dünya təcrübəsində bir çox siyasi xadimlərin etimad limitinin tez tükənməsi, icra olunmayan vədlərin və siyasi kursun dəyişməsi nəticəsində ölkələrin böhrana sürüklənməsi faktlarına tez-tez rast gəlinir. Azərbaycanda isə tam fərqli idarəçilik modeli nümayiş olundu. Dövlətimizin başçısı İlham Əliyev rəhbərliyə gəldiyi ilk gündən populyarlıqdan uzaq, real nəticələrə hədəflənən siyasət yürütdü. 2003-cü ildəki 76 faizlik dəstəyin 2013-cü ildə 84,54 faizə yüksəlməsi 10 il boyunca həyata keçirilən məqsədyönlü fəaliyyətin məntiqi nəticəsi idi.

Seçkilərin keçirilmə şəraiti və müşahidə missiyalarının qiymətləndirmələri də həmin dövrün beynəlxalq mənzərəsini tamamlayan vacib məqamlardır. Avropa Şurası Parlament Assambleyası (AŞPA), MDB Müsahidə Missiyası, Qara Dəniz İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatının Parlament Məclisi və müxtəlif ölkələrdən olan yüzlərlə müstəqil beynəlxalq ekspert səsvərmə prosesini yüksək qiymətləndirərək səsvərmənin azad, şəffaf və demokratiya prinsiplərinə uyğun təşkil edildiyini bildirdilər. Ümumi beynəlxalq rəy-də seçki prosesinin yüksək təşkilatçılığı, vətəndaş aktivli-

yi və nəticələrin xalqın real siyasi iradəsinə əks etdirməsi faktı əsas meyar kimi qəbul olundu.

Seçkilərdən dərhal sonra təşkil olunan andiçmə mərasimində Prezident İlham Əliyev ötən 10 ilin yekunlarına və qarşıda duran strateji vəzifələrə toxunaraq bildirmişdir: "On il bundan əvvəl birinci dəfə prezident vəzifəsinə seçiləndə söz vermişdim ki, əgər xalq mənə etimad göstərsə, mən Ulu Öndər Heydər Əliyev siyasətinə sadiq qalacağam. Hesab edirəm ki, prezident seçkilərində Azərbaycan xalqının mütləq əksəriyyətinin öz səsinə bu siyasətə verməsi bir daha onu göstərdi ki, son on il ərzində verilən bütün vədlər icra edildi".

2003-2013-cü illəri əhatə edən onillikdə Azərbaycan keyfiyyətə yeni inkişaf mərhələsinə qədəm qoydu. Enerji strategiyasının uğurla davam etdirilməsi ilə yanaşı, qeyri-neft sektorunun inkişafı, biznes mühitinin liberalaşdırılması, sahibkarlığın və yerli istehsalın dəstəklənməsi prioritetə çevrildi. Regional inkişaf dövlət proqramları çərçivəsində ölkənin bütün bölgələrində nəhəng infrastruktur layihələri icra olundu.

Eyni zamanda "Mən hər bir Azərbaycan vətəndaşının Prezidenti olacağam" bəyanatı praktiki müstəvidə öz təsdiqini tapdı. Əhəlinin rifahının yüksəldilməsi və sosial müdafiə sisteminin gücləndirilməsi dövlət siyasətinin ana xəttini təşkil etdi.

Həmin dövrdə torpaqlarımızın işğal altında olması reallığı nəzərə alınaraq, ordunun gücləndirilməsi, silahlı qüvvələrin modernləşdirilməsi və hərbi sənayenin formalaşdırılması istiqamətində fundamental addımlar atıldı.

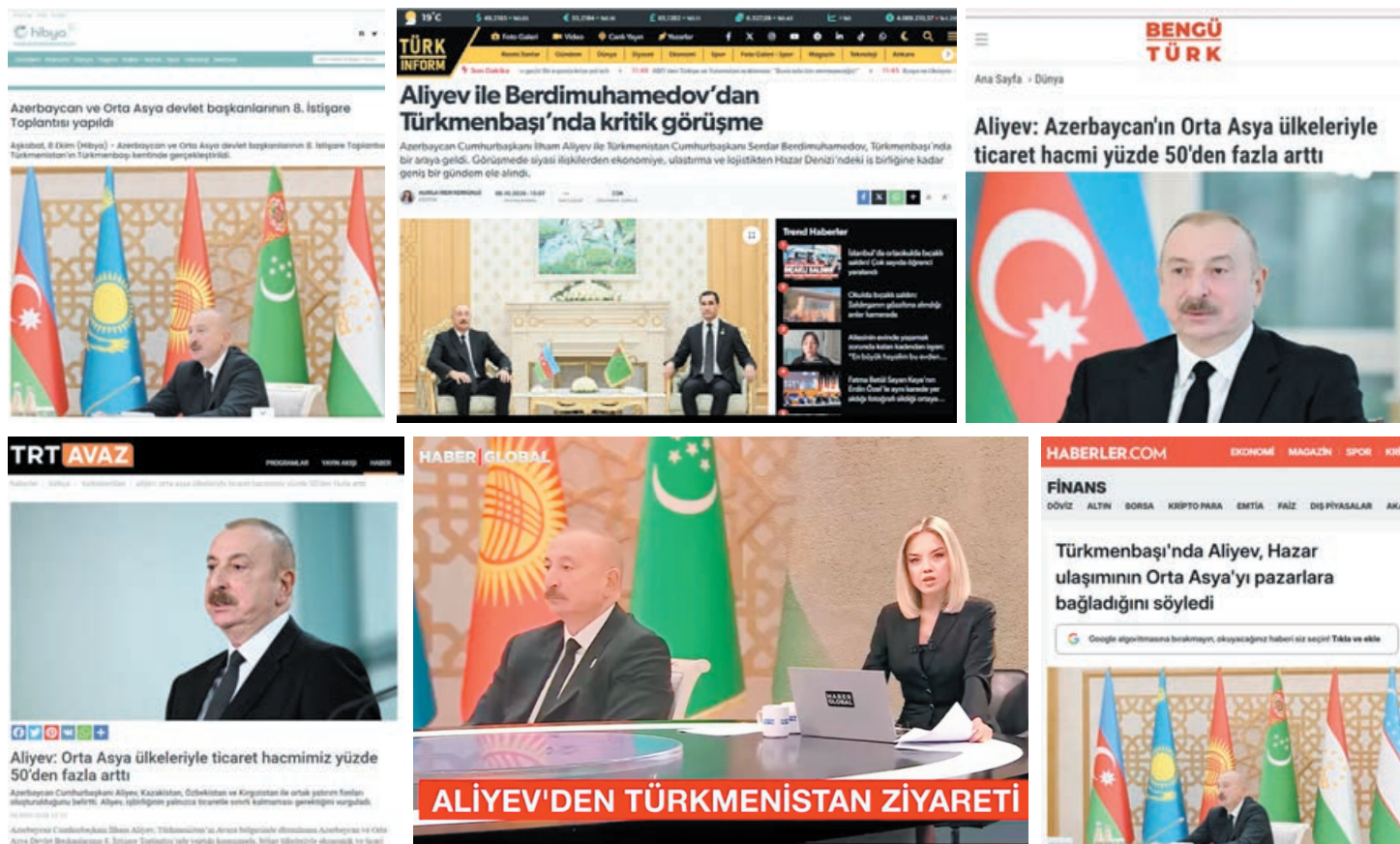
Xarici siyasətdə isə Azərbaycan regional liderə çevrilməklə yanaşı, global miqyasda söz sahibi oldu. BMT Təhlükəsizlik Şurasının qeyri-daimi üzvü seçilməsi və 120 ölkəni birləşdirən Qoşulmama Hərəkatına daxil olması respublikamızın beynəlxalq arenadakı ləyaqətli mövqeyinin və artan nüfuzunun bariz göstəricisi idi.

Seçkidə xalqın böyük əksəriyyətinin öz səsinə yenidən İlham Əliyevə verməsi güclü xalq, güclü dövlət, güclü lider formulunun Azərbaycanın real devizinə çevrildiyini bir daha təsdiqlədi. Nəyi, nə zaman və necə etməyi dərindən bilən dövlətimizin başçısı öənələrə sadiq qalmaqlla yanaşı, yeni ümummilli hədəflər müəyyənləşdirərək ölkəmizi müasir dövlət quruculuğu yolu ilə irəliləyirə apardı.

2013-cü il oktyabrın 9-da verilən tarixi qərar Azərbaycanın gələcək zəfərlərinin, ərəzi bütövlüyünün və tam suverenliyinin bərpa olunmasına aparın strateji yolun mühüm nümayişi idi. Şüurlu seçimlə reallaşan bu etimad modern, qüdrətli və müstəqil Azərbaycanın davamlı tərəqqisini şərtləndirən əsas amillərdən biri kimi tariximizə həkk olundu.

İsmayıl QOCAYEV, "Azərbaycan"

Türkiyə mediası Azərbaycan Prezidentinin Türkmənistan səfərini geniş işıqlandırır

Türkiyənin televiziya kanalları, informasiya agentlikləri və xəbər saytları Türkmənistanın Türkmənbaşısında keçirilən Azərbaycan və Mərkəzi Asiya Dövlət Başçıları 8-ci Məşvərət görüşünü geniş işıqlandırır.

AZƏRTAC xəbər verir ki, qarşda ölkənin media resursları Prezident İlham Əliyevin görüşdəki çıxışına, Türkmənistan Prezidenti Sərdar Berdiməhmedovla keçirdiyi danışıqlara, həmçinin Azərbaycan və Mərkəzi Asiya ölkələrinin liderləri tərə-

findən imzalanmış yekun sənədlərə xüsusi diqqət yetirir.

Azərbaycanın Mərkəzi Asiya ölkələri ilə ticarət dövriyyəsinin 50 faizdən çox artması da xüsusi vurğulanıb.

Prezident İlham Əliyevin investisiya fondlarının imkanlarından daha fəal istifadə edilməsinin zəruriliyi, "ilk növbədə birgə layihələrin həyata keçirilməsi, yeni istehsal sahələrinin yaradılması və sənaye kooperasiyasının genişləndirilməsi" barədə fikirlərdən sitatlar gətirilib. Bözi media qurumları Azərbaycan liderinin ölkə-

lərin nəqliyyat əlaqələrində Xəzər dənizi üzərindən keçən marşrutun roluna dair fikirlərini başlıqlara çıxarıb. Dövlətimizin başçısının Mərkəzi Asiyanın Azərbaycanla, daha sonra isə beynəlxalq bazarlarla birləşdirilməsi üçün Xəzərin hər iki sahəsinə dair fikirləri ayrı-ayrı yarımbaşlıqlarda təqdim olunub.

Prezident İlham Əliyevin Mərkəzi Asiyadan enerji resurslarının beynəlxalq bazarlara tranzitində Azərbaycanın töhfəsinə dair fikirləri ayrı-ayrı yarımbaşlıqlarda təqdim olunub.

Bakı Təşəbbüs Qrupu Fransada davam edən etirazlarla bağlı bəyanat yayıb

Bakı Təşəbbüs Qrupu (BTQ) Fransada davam edən etirazlarla bağlı bəyanat yayıb.

AZƏRTAC bəyanatı təqdim edir: "Bakı Təşəbbüs Qrupu (BTQ) Fransada lisey şagirdlərinin və gənclərin davam edən ümummilli səfərbərliyini, habelə etirazçıların ağır xəsarətlər almalarını, çoxsaylı saxlanılma halları və təhlükəli xüsusi vəsaitlərin tətbiqi ilə bağlı məlumatları ciddi narahatlıqla izləyir.

Krety şəhərində başlayan və sonradan bütün Fransa ərazisinə yayılan hərəkat ilkin olaraq keyfiyyətli təhsil hüququ ilə bilavasitə bağlı problemlər - müəllim və digər təhsil işçilərinin çatışmazlığı, məktəb infrastrukturunun yarasız vəziyyəti, həddindən artıq dərslər yükü və ali təhsil müəssisələrinə qəbul sisteminin ayrı-ayrı aspektlərindən narazılıq fonunda meydana çı-

xıb. Sonradan bu narazılıqlar lisey və universitet tələbələrini, müəllimləri, valideynlərini, müəllimlərin, valideynlərin və həmlikarlar ittifaqlarının iştirakı ilə ümummilli gənclər hərəkatına çevrilib.

Hadisələrin miqyası xüsusi diqqət tələb edir. Oktyabrın 8-nə olan məlumata görə, Fransanın daxili işlər naziri 6600-dən çox şəxsin saxlanıldığını, 215 şagirdin və 89 təhsil işçisinin xəsarət aldığını bildirib.

Xüsusilə narahatedici məqamlardan biri azyaşlıların ağır xəsarətlər almaları ilə bağlı hallardır. Lans şəhərində 15 yaşlı şagird etirazlar zamanı xəsarət alaraq qəbristanın partlaması nəticəsində ölümlə itirib. BTQ hesab edir ki, təhsil hüququ, ifadə və dinc toplaşmaq azadlığı, eləcə də uşaqların və gənclərin zərurət olmadan, yaxud qeyri-müənasib güc tətbiqindən müdafiəsi universal prinsiplərdir. Bu prinsiplərə selektiv yanaşma

və ikili standartlar olmadan riayət edilməlidir.

Keyfiyyətli təhsilə çıxış həmçinin həqiqi dekolonizasiya prosesinin əsas sütunlarından biridir. Təhsil struktur bərabərsizliklərini aradan qaldırmağa, öz kimliyini qorumağa, dayanıqlı və özünəyətərli institutlar qurmağa imkan verir.

BTQ Fransa hakimiyyətini nümayişlər zamanı hüquq-mühafizə tədbirlərinin zərurilik, müənasiblik və hesablılıq prinsiplərinə ciddi şəkildə uyğun həyata keçirilməsini təmin etməyə, azyaşlıların və gənclərin öz fikirlərini dinc şəkildə ifadə etmək və toplaşmaq hü-

quqlarına təminat verməyə, ağır xəsarətlərlə nəticələnən halların səmərəli araşdırılmasını təmin etməyə, şagirdlər, müəllimlər və onların nümayəndələrinin hüquqlarını qorumağa, öz kimliyini qorumağa, dayanıqlı və özünəyətərli institutlar qurmağa imkan verir.

Fransa insan hüquqlarının, demokratik azadlıqların və insan ləyaqətinin qorunmasını daxili və xarici siyasətinin fundamental prinsipləri kimi müdafiə etdiyini iddia edir. Bu prinsiplərin ardıcıl tətbiqi, ilk növbədə ölkə daxilindən başlamalıdır. İnsan hüquqları selektiv şəkildə müdafiə olunma bilməz və səsinə eşitdirməyə çalışan gənclərə, ilk növbədə təhlükəsizlik problemi kimi deyil, hüquq daşıyıcıları kimi yanaşılmalıdır.

Bakı Təşəbbüs Qrupu hadisələrin inkişafını yaxından izləməkdə davam edəcək və dialoqa, təmkinə, habelə fundamental hüquqlara tam hörmət göstərilməsinə çağırır.

Spiker Sahibə Qafarova Tanzaniyada Qoşulmama Hərəkatı Parlament Şəbəkəsinin koordinasiya iclasına sədrlik edib

Oktyabrın 8-də Tanzaniya Birləşmiş Respublikasının Aruşa şəhərində Parlamentlərarası İttifaqın (PAİ) 153-cü Assambleyası çərçivəsində Qoşulmama Hərəkatı Parlament Şəbəkəsinin (QHPŞ) koordinasiya iclası keçirilib.

İclasla Milli Məclisin və QHPŞ-nin sədri Sahibə Qafarova sədrlik edib.

Gündəliyin qəbul edilməsindən sonra iclasda giriş sözü ilə çıxış edən spiker Sahibə Qafarova bildirib ki, PAİ Assambleyaları ilə paralel keçirilən əlaqələndirmə iclasları kollektiv fəaliyyət və bu platformadan maksimum istifadə etmək baxımından mühümdür. Onun sözlərinə görə, bu iclaslar üzv parlamentlər arasında konstruktiv dialoq üçün imkan yaradır ki, bu da üzv ölkələrin parlamentləri arasında əməkdaşlığı daha da möhkəmləndirir.

Diqqətə çatdırılıb ki, QHPŞ-nin 5-ci konfransı bu ilin aprelində Türkiyənin İstanbul şəhərində, 152-ci PAİ Assambleyası ilə paralel olaraq keçirilib. İndiyədək keçirilən beş konfransın QHPŞ-yə güclü və davamlı marağın təsdiqi olduğu, üzv parlamentarilərin Şəbəkənin işində fəal iştirakının sülh,

ədalət və dayanıqlı inkişaf işinə töhfə vermək üçün parlamentlərarası əməkdaşlığın potensialına olan möhkəm inamı nümayiş etdirdiyi bildirilib. Bu baxımdan QHPŞ-nin bu ümumi məqsədlərə nail olmaq üçün parlament əməkdaşlığının və həmrəyliyinin gücləndirilməsinə dair ümumi baxışı və kollektiv sədaqəti əks etdirdiyi qeyd olunub.

Spiker Sahibə Qafarova deyib ki, Parlament Şəbəkəsi öz əhatə dairəsini genişləndirməyə və beynəlxalq rolunu gücləndirməyə davam edir. O, sədr kimi öz xarici səfərləri, ikitərəfli görüşləri və beynəlxalq konfranslardakı iştirakı zamanı bu təşkilatın rolunu və işini təşviq etməyi prioritet hesab etdiyini vurğulayıb və bu istiqamətdə görülən tədbirlər barədə məlumat verib.

İnstitusional dialoqun inkişaf etdirilməsinin və digər təşkilatlarla əməkdaşlığın gücləndirilməsinin Parlament Şəbəkəsinin əsas prioritetləri olaraq qaldığını deyən spiker Sahibə Qafarova qeyd edib ki, bu gün QHPŞ 6 təşkilatda müşahidəçi statusuna malikdir, 8 təşkilata isə Şəbəkədə müşahidəçi statusu verilib. Həmçinin tərəfdəş təşkilatlarla anlaşma memorandumlarının bağlanması təşkilatın beynəlxalq əməkdaşlıqda iştirakını

genişləndirir və indiyədək Parlament Şəbəkəsi 10 belə memorandum bağlayıb ki, bu da onun institusional tərəfdaşlıqlarını və beynəlxalq əhatəsini daha da gücləndirir.

Bu nəticələri bir sədrliyin və ya hər hansı bir parlamentin nailiyyətləri kimi deyil, kollektiv səylərin nəticəsi kimi qeyd etdiyini deyən spiker Sahibə Qafarova bildirib ki, bütün bunlar üzv parlamentlərin ideyaları bölüşən, həll yolları axtaran və qarşılıqlı hörmət və həmrəylik ruhunda birlikdə çalışan döyərli töhfələri sayəsində mümkün olub.

Spiker Sahibə Qafarova bildirib ki, Şəbəkənin 2021-ci ilin noyabrında Madriddə təsis edilməsindən bəri 2022, 2023, 2024, 2025 və 2026-cı illərdə müvafiq olaraq Bakıda, Manamada, Cenevrədə, Daşkənddə və İstanbulda 5 konfrans keçirilib. O, ötən konfranslarda qəbul olunmuş qərarların əhəmiyyəti ilə bağlı fikirlər səsləndirib və bildirib ki, hər bir konfrans Parlament Şəbəkəsinin institusional inkişafı baxımından mühüm əhəmiyyət daşıyıb.

Sonra iclasda gündəliyə uyğun olaraq Qoşulmama Hərəkatı Parlament Şəbəkəsinin institusionallaşma prosesi barədə müzakirələr aparılıb.

Müzakirələr zamanı Özbəkistan Ali Məclisi Senatının sədri Tənzilə Narbayeva, Venesuela Milli Assambleyasının sədr müavini Qresiya Kolmenares, Mərakeş Müşavirlər Şurasının sədr müavini Lahsen Həddad, Belarus Milli Assambleyası Respublika Şurasının komitə sədri Sergey Aleinik, Pakistan Milli Assambleyası Daimi Komitəsinin sədri Syed Həfəzəzəddin, Misir Nümayəndələr Palatasının Beynəlxalq Əlaqələr komitəsinin sədri Sameh Şukri, Tanzaniya parlamenti komitə sədri Dama Ndubaro və digər iştirakçılar çıxış edərək, müzakirə olunan məsələlərlə bağlı fikirlərini bildirdilər.

"Azərbaycan"

YAP Mərkəzi Aparatında Vyetnam nümayəndə heyəti ilə görüş

Oktyabrın 8-də Yeni Azərbaycan Partiyasının (YAP) Mərkəzi Aparatında YAP Sədrinin müavini - Mərkəzi Aparatın rəhbəri Tahir Budaqov ilə ölkəmizdə səfərdə olan Vyetnam Kommunist Partiyasının Mərkəzi Komitəsinin rəsmi nəzəri və siyasi orqanı olan "Kommunist İcmalı" jurnalının Baş redaktorunun müavini Nquyen Nqok Hənnin rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyəti arasında görüş keçirilib.

Görüşdə Azərbaycan-Vyetnam münasibətlərinin dərin tarixi köklərə malik olduğu qeyd edilərək xalqlarımız arasındakı dostluq əlaqələrinin hələ SSRİ dönməndə formalaşdığı, Vyetnam xalqının öndəri Ho Şi Minin 1959-cu ildə Azərbaycana, Ümummilli Lider Heydər Əliyevin isə SSRİ Nazirlər Soveti Sədrinin birinci müavini kimi 1983-cü ildə Vyetnama səfərinin tarixi əhəmiyyəti vurğulanıb.

Danışıklarda Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Yeni Azərbaycan Partiyasının Sədri İlham Əliyev ilə Vyetnam Sosialist Respublikası Kommunist Partiyasının Mərkəzi Komitəsinin Baş katibi To Ləmin iki ölkə arasında əməkdaşlığı xüsusi diqqət mərkəzində saxladıkları qeyd olunub.

Bildirilib ki, Azərbaycanın müstəqilliyinin bərpasından sonra diplomatik əlaqələrin yaradılması və dövlət başçılarının qarşılıqlı səfərləri münasibətlərin dinamik inkişafı üçün geniş imkanlar formalaşdırıb.

Qeyd olunub ki, Prezident İlham Əliyevin 2014-cü ildə Vyetnam Sosialist Respublikasına dövlət səfəri, Vyetnam Prezidenti Çionq Tan Şanqın 2015-ci ildə, Vyetnam Sosialist Respublikası Kommunist Partiyasının Mərkəzi Komitəsinin Baş katibi To Ləmin isə 2025-ci ildə ölkəmizə rəsmi səfərləri dövlətlər arasında ikitərəfli və çoxşaxəli münasibətlərin inkişafına təkan verərək iqtisadi, siyasi, mədəni-humanitar və digər sahələrdə işbirliyinin dərinləşməsinə etibarlı

zəmin yaradıb. 2025-ci ilin mayın 7-də Strateji Tərəfdaşlığın qurulması haqqında Birgə Bəyannatın qəbul olunması isə Azərbaycan-Vyetnam münasibətlərinin yeni inkişaf mərhələsinə yüksəldib.

Yeni Azərbaycan Partiyası ilə Vyetnam Kommunist Partiyası arasındakı əlaqələrin Azərbaycan-Vyetnam münasibətlərinin mühüm tərkib hissəsi olduğu vurğulanaraq daimi təmasların və qarşılıqlı səfərlərin önəmi qeyd olunub. 2023-cü ildə Yeni Azərbaycan Partiyası ilə Vyetnam Kommunist Partiyası arasında imzalanmış Əməkdaşlıq Sazişindən irəli gələn vəzifələrin icrasının istər partiyalar, istərsə də ölkələr arasında dostluq və tərəfdaşlıq əlaqələrinin möhkəmləndirilməsinə xidmət etdiyi bildirilib.

Strateji tərəfdaşlıq münasibətlərinin irəliyə aparılması üçün ayrı-ayrı qurumların üzünə mühüm vəzifələrin düşdüyü, bu kontekstdə media subyektləri arasında sıx əməkdaşlığın vacibliyi vurğulanıb. Davamlı informasiya mübadiləsinin həyata keçirilməsi, beynəlxalq müstəvidə hər iki ölkənin milli maraqlarının müdafiəsinə ideoloji dəstəyin verilməsi, müxtəlif dillərdə sistemli təbliğatın aparılması və dezinformasiyalara qarşı birgə mübarizənin təşkili üçün məqsədyönlü tədbirlərin reallaşdırılmasının son dərəcədə önəmli olduğu qeyd edilib.

Görüşdə qarşılıqlı maraq doğuran digər bir sıra məsələlər barədə də fikir mübadiləsi aparılıb.

"Azərbaycan"

Avropa Parlamentinin 8 oktyabr 2026-cı il tarixli qətnaməsinə Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin münasibəti

Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi 2026-cı il oktyabrın 8-də Avropa Parlamentinin Azərbaycanca insan hüquqları və azadlıqları məsələsinə dair obyektivlikdən uzaq qətnamə qəbul etməsini ölkəmizə qarşı qərəzli siyasi aksiya kimi qiymətləndirir, yalan və saxta məlumatlar üzərində qurulmuş əsassız ittihamları qətiyyətlə rədd edir.

Bununla əlaqədar xüsusi qeyd edilməlidir ki, Avropa Parlamentinin Azərbaycana qarşı həyata keçirdiyi məqsədyönlü siyasi xətt İkinci Qarabağ müharibəsindən sonra daha böyük dərəcədə qarşıdurma xarakteri almışdır. Son illərdə bu təşkilatın qəbul etdiyi çoxsaylı qətnamələr, ölkəmizə siyasi təzyiq göstərmək cəhdləri və sanksiyalar tətbiq edilməsi barədə çağırışları Azərbaycanın tarixi qələbəsindən sonra Cənubi Qafqazda yaranmış yeni geosiyasi reallıqların Avropa Parlamenti tərəfindən tanınmaması kimi qiymətləndirilməlidir.

Digər tərəfdən, Avropa Parlamentinin suveren ölkənin dövlət orqanlarının səlahiyyət dairəsini müəyyən etməyə, onun hüquq-mühafizə və məhkəmə qurumlarına göstərişlər verməyə, ikitərəfli münasibətlərin siyasi şərtlərini müəyyən etməyə haqqı çatan fəvqəlmilli hakim kimi çıxış etmək cəhdlərindən əl çəkməməsi təəccüb doğurur. Bu cür davranış tərzəri Avropa Parlamentinin yanaşmalarında obyektivliyi ciddi şübhə altına alır və onun Azərbaycanla münasibətləri hüquq bərabərliyi, qarşılıqlı hörmət və daxili işlərə qarışmama prinsipləri əsasında qurmağa hazır olmadığını göstərir.

Bütün bunlar təşkilatda azərbaycanofob, türkofob və islamofob əhvali-ruhiyyənin hökm sürdüyünü nümayiş etdirir. Avropa Parlamentində təmsil olunan bir sıra deputatların Avropa seçicilərinin deyil, lobbü qruplarının maraqlarını təmsil etməsi onların irqi və şovinist mövqeyindən xəbər verir. Qətnamənin müəllifləri çirkin siyasi məqsədlərinə nail olmaq üçün hətta Avropa İttifaqının Cənubi Qafqaz siyasətini təhlükə altına atmağa belə razıdılar.

Avropa Parlamentinin özündə mövcud olan vəziyyət də ciddi suallar doğurur. Son illərdə baş verən hay-kişli korupsiya təhqiqatları, o cümlədən deputatların pulla əl alınması, siyasi qərarların qəbuluna qanunsuz təsir göstərilməsi bu təşkilat qarşısında onun siyasi nüfuzuna toxunan və qəbul edilmis parlament prosedurlarına etimadı sarsıdan məsələlər qoymuşdur.

Bununla əlaqədar belə bir qanunauyğun sual yaranır: Qərarların qəbulunda şəffaflıq, dürüstlük və müstəqillik ilə bağlı ciddi çağırışlara cavab verməli olan bir qurumun siyasi və mədəni ittihamları və öydülləri ilə dərəcədə

inandırıcı ola bilər? Başqa dövlətlər qarşısında qəti tələblər irəli sürməzdən əvvəl Avropa Parlamenti öz standartlarının tətbiqində ardıcıl olduğunu göstərməli, korruptsiyaya və qeyri-qanuni lobbü təsirinə qarşı etibarlı təminatlar yaratmalıdır.

Avropa Parlamentinin insan hüquqları ilə bağlı problemlərə ayrı-seçkilik münasibəti də ciddi suallar doğurur. Azərbaycan bərsədində qətnamələr qəbul edilib birmənalı tələblərin irəli sürüldüyü və sanksiyaların tətbiqinə çağırışlar edildiyi bir zamanda Avropa ölkələrinin özündə hüquq-mühafizə orqanları tərəfindən hədsiz güc işlədilməsi, dinc toplaşmaq azadlığının məhdudlaşdırılması, törədilmiş hüquq pozuntularına görə məsuliyyətin təmin edilməsi ilə bağlı çoxsaylı problemlər qalmaqdadır.

Bu problemlərin miqyasını beynəlxalq hüquq müdafiə təşkilatlarının məruzələri də təsdiq edir. Xüsusən bir sıra Avropa ölkələrində nümayişlərin keçirilməsi zamanı polis tərəfindən hədsiz güc işlədilməsi halları sənədlərlə təsbit edilmişdir.

Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi hesab edir ki, Avropa Parlamenti Avropa İttifaqının üzvü olan ölkələrdə əsas hüquq və azadlıqların qorunması problemlərinə, o cümlədən polis zorakılığı, dinc toplaşmaq azadlığına riayət edilməsi, vəzifəli şəxslərin qanunsuz hərəkətlərinə görə məsuliyyəti məsələlərinə daha böyük diqqət yetirməlidir. Hüquq müdafiə standartlarının universallığı hər şeydən əvvəl siyasi seçmə və ikili yanaşmalara yol vermədən onların ardıcıl və qərəzsiz tətbiqini nəzərdə tutur.

Narahatlıq doğuran bir məqam da budur ki, Avropa Parlamentinin sözügedən qətnaməsi Azərbaycanla Ermənistan arasında sülh gündəliyinin irəli aparıldığı bir dövrdə, siyasi məsuliyyətin və konstruktiv dialoqa dəstəyin xüsusilə vacib olduğu bir şəraitdə qəbul edilmişdir. Aydın məsələdir ki, bu cür birtərəfli təşəbbüslər və yanlış rəylər qarşılıqlı etimad mühiti qurulmasını çətinləşdirir və dövlətlərarası münasibətlərin normalaşdırılması üçün əlavə maneələr yaradır.

Azərbaycan ilə Ermənistan çoxillik münaqişəsi aradan qaldırmaq üçün sayılır göstərdikləri halda, Avropa Parlamentində ayrı-ayrı siyasi qüvvələri təmsil edən pozucu ünsürlərin yenidən siyasi və hərbi gərginlik ocağı yaratmağa çalışması narahatlıq doğurur. Regional sabitlik və dayanıqlı sülh yaradılması prosesi-nə real dəstək, ölkələrin suverenliyinə və ərazi bütövlüyünə hörmət bəslənilməsinə, birbaşa dialoqun dəstəklənməsinə və qarşılıqlı etimadsızlığı gücləndirə biləcək hərəkətlərdən imtina olunmasını tələb edir.

Avropa Parlamentinin Milli Məclislə əməkdaşlığı bərpa etmək çağırışı ilə kəskin

parlamentlərarası ittihamlar doğuran sənədlərin qəbulu praktikası arasında ziddiyyət də ayrıca qeyd edilməlidir. Etimadın bərpası deklarativ çağırışları deyil, yanaşmaların real surətdə dəyişdirilməsi, qarşıdurma ritorikasıdan əl çəkilməsi və parlamentlər arasında qarşılıqlı əlaqənin bərabər hüquqlu xarakterinin qəbul olunmasını tələb edir.

Qətnamədə yer alan əsassız iddialara gəlinə, Azərbaycan insan hüquqlarının və əsas azadlıqların qorunması, qanunun aliliyinin təmin edilməsi, hüquqi dövlət prinsiplərinin ardıcıl həyata keçirilməsi mövqeyinə həmişə sadıqdır. Ölkəmizdə demokratik institutların qurulması və sərbəst fəaliyyət göstərməsi, vətəndaş cəmiyyətinin əsas tərkib hissələrinin yaradılması və digər amillər Azərbaycan dövlətinin demokratik inkişaf yolu ilə irəliləyərək özməni və iradəsini nümayiş etdirir.

Bu da təəssüf doğurur ki, insan hüquqlarının və azadlıqlarının qorunması ilə bağlı Azərbaycanca qarşı əsassız ittihamlar irəli sürən Avropa Parlamenti Azərbaycan topraqlarının Ermənistan tərəfindən işğalı dövründə etnik təmizləməyə, soyqırımçı aktlarına məruz qalaraq doğma yurdlarından qovulmuş, bütün hüquq və azadlıqlarından məhrum edilmiş 1 milyonluq azərbaycanlı qaçqın və məcburi köçkünlük hüquqları barədə həmişə susmağa üstünlük vermişdir.

Məsələnin başqa bir tərəfi də budur ki, konkret cinayət əməlləri törədildiklərinə görə, məhkəmə qərarları ilə məhkum edilmis şəxslərin "siyasi məhbus" andlandırılmasının və ya bu cür əməlləri törədildiklərinə əsaslı şübhələr olduğuna görə cinayət qanunvericiliyinin müvafiq maddələri ilə bəzələrdə ittiham irəli sürülmüş şəxsləri qeyd-şərtsiz azadlığa buraxmağın tələb edilməsinin hansı məntiqdən irəli gəldiyi aydın deyildir. İnsanların cəmiyyətdə mövqeyinin onlara məhkəmə təqibindən imunitet hüququ verdiyini iddia etməyə heç bir şəxs və ya təşkilatın ixtiyarı yoxdur.

Avropa Parlamenti təkcə qəbul etdiyi qərarların siyasi nəticələrini deyil, həm də Avropa ölkələrinin ona etimad göstərməsi milyonlarla vətəndaş qarşısında məsuliyyətini də düşünməlidir. Avropa dövlətlərinin vətəndaşları seçdikləri nümayəndələrindən qərəzli siyasi mülahizələrlə bağlı təşəbbüslər deyil, obyektivlik, prinsipiallıq və demokratik dəyərlərə sadıqlıq gözləməkdə haqlıdırlar.

Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi Avropa Parlamentini ölkəmizlə qarşıdurma ritorikasıdan əl çəkməyə, dövlətimizin daxili işlərinə qarışmamağa çağırır. Eyni zamanda Azərbaycan parlamenti boyan edir ki, heç bir qüvvə Azərbaycanı demokratik inkişaf yolundan döndərə bilməz.

TÜRKPA-nın Təhsil, mədəniyyət, sosial və humanitar məsələlər komissiyasının onlayn iclası keçirilib

Oktyabrın 8-də Türk Dövlətləri Parlament Assambleyasının (TÜRKPA) Təhsil, mədəniyyət, sosial və humanitar məsələlər komissiyasının "TÜRKPA-yə üzv dövlətlərin ərazisində vahid informasiya məkanının yaradılması" mövzusunda həsr olunmuş videokonfrans formatında 13-cü iclası keçirilib.

Milli Məclisin Mətbuat və İctimaiyyətə əlaqələr şöbəsinə verilən məlumata görə, iclasda TÜRKPA-nın Təhsil, mədəniyyət, sosial və humanitar məsələlər üzrə komissiyasının sədr müavini, Milli Məclisin Mədəniyyət komitəsinin sədr müavini Günay Əfəndiyeva və komissiya üzvü, deputat Hikmət Məmmədov iştirak ediblər.

Çıxışı zamanı Günay Əfəndiyeva TÜRKPA-yə üzv dövlətlər arasında etibarlı məlumatların operativ mübadiləsinin və dezinformasiyaya qarşı birgə mübarizənin əhəmiyyətini vurğulayıb. O, vahid informasiya məkanının yaradılmasında mövcud resurslar arasında səmərəli qarşılıqlı əlaqənin təmin edilməsinin vacibliyini qeyd edib. Deputat süni intellekt, rəqəmsal jurnalistika və infor-

masiya təhlükəsizliyi məsələlərinə xüsusi diqqət yetirilməsinin zəruriliyini bildirib. Həmçinin milli qanunvericiliklərin xüsusiyyətləri nəzərə alınmaqla məlumat və qanunvericilik təcrübəsi mübadiləsinin inkişaf etdirilməsinin önəmini vurğulayıb.

Daha sonra çıxış edən deputat Hikmət Məmmədov informasiya təhlükəsizliyinin təmin olunması və dezinformasiyadan qorunma məsələləri ilə bağlı fikirlərini bölüşüb. O, TÜRKPA-yə üzv dövlətlər arasın-

da bu istiqamətdə əməkdaşlığın əhəmiyyətini diqqətə çəkib.

İclasın sonunda komissiya üzvü əsas mövzusunda dair hesabat məruzəsinə və tövsiyə xarakterli qərarlara baxılıb. Onlayn iclasda həmçinin "Uşaqların sağlamlığına və inkişafına zərər vuran məlumatlardan qorunması haqqında" model qanun layihəsi və "İnküziv təhsil haqqında" model qanunun hazırlanması ilə bağlı fikir mübadiləsi aparılıb.

"Azərbaycan"

Perulu parlamentari ilə görüş olub

Oktyabrın 8-də Milli Məclisin Peru ilə parlamentlərarası əlaqələr üzrə işçi qrupunun rəhbəri Sahib Aliyev və qrupun üzvü Gülşən Paşayeva İtkin düşmüş şəxslərlə bağlı Bakı Dialoqu formatında IV beynəlxalq konfransa iştirak etmək məqsədilə ölkəmizdə səfərdə olan Peru Respublikasının Deputatlar Palatasının üzvü Marleni Bibiana Arminta Valensiya ilə görüşüblər.

Milli Məclisin Mətbuat və İctimaiyyətə əlaqələr şöbəsinə verilən məlumata görə, görüşdə Azərbaycan-Peru münasibətlərinin dostluq və qarşılıqlı hörmət əsasında inkişaf etdiyini bildiren Sahib Aliyev Xocalı soyqırımını tanıyan ilk dövlətlərdən biri kimi Perunun Azərbaycanı haqlı mövqeyinə göstərdiyi dəstəyi yüksək qiymətləndirib. O, iki ölkə arasında parlamentlərarası əlaqələrin inkişaf etdiyini, qarşılıqlı səfərlərin və görüşlərin bu əla-

qələrin daha da möhkəmləndirilməsi baxımından mühüm əhəmiyyət daşıdığını bildirib.

Marleni Bibiana Arminta Valensiya isə Bakıda keçirilən beynəlxalq konfransın yüksək səviyyədə təşkil olunduğunu vurğulayıb və Azərbaycan səfərlərindən məmnunluğunu ifadə edib. O, Peru ilə Azərbaycan arasında həm dövlət, həm də parlament səviyyəsində əməkdaşlığın daha da inkişaf etdirilməsində ölkəsinin maraqlı olduğunu deyib.

Görüşdə çıxış edən deputat Gülşən Paşayeva iki ölkənin parlamentlərinin beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində əməkdaşlıq imkanlarından danışdı.

Görüşdə parlamentlərarası əlaqələrin genişləndirilməsi, təcrübə mübadiləsinin apa-

rlması, eləcə də qarşılıqlı səfərlərin və görüşlərin əhəmiyyəti qeyd edilib.

Söhbət qarşılıqlı maraq doğuran digər məsələlər ətrafında fikir mübadiləsi ilə davam etdirilib.

"Azərbaycan"

Azərbaycanın xarici siyasətinin uğurları

Azərbaycan-Türkmənistan əlaqələri sürətlə inkişaf edir

Prezident İlham Əliyevin Türkmənistana işgüzar səfəri iki qardaş ölkə arasında strateji tərəfdaşlığın, Xəzər regionunda təhlükəsizliyin möhkəmlənməsi və regional nəqliyyat-enerji layihələrinin inkişafı baxımından müstəsna əhəmiyyət kəsb edir. Müstəqilliklərini bərpa etdikdən sonra Azərbaycan və Türkmənistan arasında münasibətlər yeni mərhələyə qədəm qoyub. İki dövlət arasında diplomatik əlaqələr 1992-ci ilin iyununda qurulub. Bu gün isə Azərbaycan-Türkmənistan münasibətləri strateji məzmun daşıyır.

Milli Məclisin deputatı Müşfiq CƏFƏROV qəzetimizə açıqlamasında deyib ki, 2017-ci il avqustun 8-də Bakıda Azərbaycanla Türkmənistan arasında strateji tərəfdaşlıq haqqında Bəyannamə imzalanıb. Bu sonədə iki dövlətin gələcək birgə fəaliyyətinin, demək olar ki, bütün istiqamətləri müəyyən edilib. "Belə ki, bəyannamədə siyasi, iqtisadi, humanitar, mədəniyyət, nəqliyyat, energetika, təhlükəsizlik məsələləri öz əksini tapıb. O cümlədən sonədə hər iki tərəfin ərazi bütövlüyünə, suverenliyinə, sərhədlərin toxunulmazlığına qətiyyətli dəstək nümayiş etdirməsi yer alıb. Hər iki dövlət enerji təhlükəsizliyinin və nəqliyyat dəhlizlərinin regional və global əməkdaşlıqdakı rolunu düzgün qiymətləndirərək, sözügedən sahələrdə sərmayələr yatırılır. Türkmənistan özünün karbohidrogen ehtiyatlarını həm də Azərbaycanın enerji dəhlizləri vasitəsilə ixrac edir. 2021-ci ilin yanvar ayında Azərbaycanla Türkmənistan arasında Xəzər dənizində "Dostluq" yatağının karbohidrogen resurslarının birgə kəşfiyyatı, işlənilməsi və memmorandumun imzalanması isə iki dövlət arasında enerji sahəsində əməkdaşlığa daha da gücləndirib", - deyərək əlavə edib.

Deputat qeyd edib ki, Azərbaycanla Türkmənistan arasında münasibətlər strateji tərəfdaşlığa, dostluğa və ortaq dəyərlərə söykənərək, sürətlə inkişaf edir, daha da möhkəmlənir. Son illərdə həyata keçirilən ali səviyyəli qarşılıqlı səfərlər, aparılan dialoq və imzalanan normativ-hüquqi sənədlər əlaqələrin daha da inkişafını göstərir. Əməkdaşlıq həm də global aktuallıq kəsb edən məsələləri əhatə edərək, hər iki

dövlətin milli maraq və mənafələrinin qorunmasına yönəlib.

M.Cəfərov vurğulayıb ki, Prezident İlham Əliyevin Türkmənistana işgüzar səfəri ölkəmizin xarici siyasətində Mərkəzi Asiya regionu ilə strateji integrasiyanın yeni və daha dinamik mərhələyə qədəm qoyduğunu nümayiş etdirir: "Səfər çərçivəsində dövlət başçısı Türkmənistanda keçirilən Azərbaycan və Mərkəzi Asiya Dövlət

Başçıların 8-ci Məşvərət görüşündə iştirak edib və region üçün strateji əhəmiyyət kəsb edən mühüm sənədlərə imza atıb. Ümumiyyətlə, Azərbaycan Mərkəzi Asiya ölkələri ilə iqtisadi-ticarəti və nəqliyyat sahələrində qarşılıqlı fəaliyyətin inkişafına böyük əhəmiyyət verir. Ticarət dövrüyəsinin müsbət dinamika-sı, eləcə də ölkəmizin

əlverişli coğrafi mövqeyi və infrastrukturuna yətinir. İrəmiqyaslı sarmayələr nəticəsində "Şərq-Qərb" və "Şimal-Cənub" beynəlxalq nəqliyyat dəhlizlərinin, liman və dəniz yolu infrastrukturunun ardıcıl şəkildə inkişaf etdirilməsi hər zaman diqqət mərkəzindədir. Təbii ki, bu sahədə görülən işlər regionun tranzit və iqtisadi potensialının tam reallaşdırılmasına kömək etməyə hədəflənib".

Deputat qeyd edib ki, müasir dövrdə artan global qeyri-sabitlik, geosiyasi rəqabət və təchizat zəncirlərinin pozulması fonunda dövlətlərin iqtisadi və enerji təhlükəsizliyi sahəsində regional əməkdaşlığın dərinləşdirilməsinin zərurətini ön plana çıxarır. Bu çərçivədə Dövlət Başçıların 8-ci Məşvərət görüşündə iştirakçılar arasında bərabərliyə və etimada əsaslanan siyasi dialoqun, ticarət və qarşılıqlı investisiyaların genişləndirilməsinin önəmi diqqətə çatdırılıb.

"Azərbaycan"

Orta dəhlizin inkişafı Mərkəzi Asiya ölkələrinin Avropa ilə iqtisadi əlaqələrini genişləndirir

"Orta dəhlizin inkişafı Qazaxıstan, Özbəkistan, Türkmənistan və digər Mərkəzi Asiya ölkələrinə ixrac marşrutlarını şaxələndirmək, yeni bazarlara çıxmaq və Avropa ilə ticarət əlaqələrini genişləndirmək imkanı yaradır. Xəzər dənizi üzərindən Azərbaycan, daha sonra Gürcüstan və Türkiyə vasitəsilə Avropa bazarlarına çıxış region ölkələri üçün əlavə logistik imkanları formalaşdırır".

Bunu AZƏRTAC-ın açıqlaması zamanı **türk iqtisadçı ekspert Canip NURAY** bildirib.

C.Nurayın sözlərinə görə, Orta dəhliz Mərkəzi Asiyanın Avropa ilə iqtisadi əlaqələrində yeni imkanlar açır.

"Burada söhbət yalnız yükdaşımalara həyata keçirilməsindən getmir. Marşrutun inkişafı ticarət əlaqələrinin genişlənməsinə, ixrac coğrafiyasının şaxələndirilməsinə və region ölkələrinin beynəlxalq təchizat zəncirlərinə daha fəal qoşulmasına şərait yaradır. Dəhlizin inkişafı Mərkəzi Asiya ölkələri üçün logistik xərclərinin və daşıma müddətlərinin optimallaşdırılması baxımından da əhəmiyyətlidir. Marşrut boyunca infrastrukturun modernləşdirilməsi, liman və dəniz yolu imkanlarının genişləndirilməsi, sərhəd-keçid prosedurlarının sadələşdirilməsi və rəqəmsal holların təbii Avropa bazarlarına çıxışı daha səmərəli edə bilər. Orta dəhliz ətrafında əməkdaşlığın genişlənməsi region ölkələri arasında yeni iqtisadi tərəfdaşlıqların yaranmasına da tökan verə bilər. Nəqliyyat və logistika sahəsində qurulan əlaqələr zamanla ticarət, investisiya, sə-

naye, enerji, rəqəmsal texnologiyalar və xidmət sektorlarında əməkdaşlığın inkişafına zəmin yaradır. Azərbaycan bu prosedura mühüm əlaqələndirici mövqeyə malikdir. Azərbaycanın Xəzər dənizi ilə Mərkəzi Asiya, Cənubi Qafqaz və Türkiyə arasında yerləşməsi, nəqliyyat infrastrukturuna və logistika imkanlarına inkişaf etdirilməsi ölkənin Orta dəhlizdə roluna daha da artırır. Azərbaycanın Orta dəhlizdəki mövqeyi Mərkəzi Asiya ölkələri üçün Avropa bazarlarına çıxış baxımından mühüm əhəmiyyət daşıyır.

Azərbaycan və Türkiyənin nəqliyyat imkanlarının Mərkəzi Asiya ölkələrinin ixrac potensialı ilə əlaqələndirilməsi regionda yeni iqtisadi əməkdaşlıq imkanları yaradır", - deyərək C.Nuray bildirib.

Ekspertin sözlərinə görə, Orta dəhliz boyunca yalnız tranzit infrastrukturunun deyil, logistika mərkəzlərinin, anbar komplekslərinin, istehsal və emal müəssisələrinin inkişaf etdirilməsi də vacibdir. Bu, marşrut üzərində əlavə iqtisadi dəyər yaranılmasına və yeni investisiyaların cəlb edilməsinə imkan verə bilər: "Gələcəkdə Orta dəhliz ölkələri arasında daha sıx koordinasiyanın təmin edilməsi, vahid logistika standartlarının formalaşdırılması və rəqəmsal məlumat mübadiləsinin genişləndirilməsi dəhlizin səmərəliliyini artıracaq. Orta dəhlizin inkişafı nəticəsində Mərkəzi Asiya ölkələri ilə Azərbaycan, Türkiyə və Avropa arasında iqtisadi əlaqələr daha çoxşaxəli xarakter ala bilər. Bu baxımdan, dəhliz yalnız Şərqlə Qərbi birləşdirən nəqliyyat marşrutu deyil, həm də yeni ticarət və investisiya əlaqələrinin formalaşdığı iqtisadi əməkdaşlıq platformasına çevrilə bilər".

Xəzərin iki sahilini birləşdirən strateji tərəfdaşlıq

Azərbaycanın Mərkəzi Asiya ölkələri ilə dərinləşən çoxşaxəli əməkdaşlığı Avrasiyanın geoiqtisadi xəritəsini yenidən formalaşdırır

Azərbaycanın Mərkəzi Asiya dövlətləri ilə tarixi bağlara söykənən münasibətləri və strateji tərəfdaşlığı mövcud reallıqlar fonunda daha genişmiqyaslı xarakter alır. Oktyabrın 8-də Türkmənbaşı şəhərində keçirilən Azərbaycan və Mərkəzi Asiya Dövlət Başçıların 8-ci Məşvərət görüşü bu prosesin bariz təzahürü olmaqla yanaşı, Xəzər dənizinin hər iki sahilini vahid məkanda birləşdirən mühüm tarixi hadisə kimi qiymətləndirilir. Prezident İlham Əliyevin Türkmənistan oktyabrın 8-də işgüzar səfəri və bu tədbirdə iştirakı iki ölkə arasındakı müttəfiqlik ruhunu nümayiş etdirməklə bərabər, Bakının regiondakı aparıcı rolunu bir daha təsdiqləyir.

Bakı-Aşqabad münasibətləri son illərdə dostluq və qarşılıqlı etimad üzərində inkişaf edir. Prezident İlham Əliyevin Azərbaycan və Mərkəzi Asiya Dövlət Başçıların 8-ci Məşvərət görüşündə çıxışı zamanı qeyd etdiyi kimi ikitərəfli dialoqun intensivliyi strateji tərəfdaşlığa verilən xüsusi dəyərin göstəricisidir. Azərbaycan-Türkmənistan münasibətlərinin son illərdə dinamik şəkildə inkişaf etdiyini deyən dövlətimizin başçısı ötən ildən bəri 5 yüksək səviyyəli səfərin həyata keçirildiyini vurğulayıb: "Bu, siyasi dialoqumuzun intensivliyini və ikitərəfli əlaqələrimizi daha da gücləndirmək üçün qarşılıqlı niyyətimizi əks etdirir".

Bu yaxınlığın təəcəssümü kimi Türkmənistan Xalq Məsləhətinin sədri Qurbanqulu Berdiməhəmmədovun təşəbbüsü ilə işğaldan azad edilmiş Füzuli şəhərində inşa olunan məscid xüsusi yer tutur. Dövlətimizin başçısı həm bu məqamı, həm də digər qardaş ölkələrin Azərbaycanla qardaşlığını nitqində xüsusi vurğulayıb: "Hörmətli Qurbanqulu Məlikquliyev! Berdiməhəmmədovun təşəbbüsü ilə Füzuli şəhərində məscidin tikintisini xüsusi qeyd etmək istədim. Keçən il onun təməlinin qoyulmasında birliktə iştirak etdik. Qardaş Türkmənistanın ölkəmizə bu hədiyyəsi xalqlarımız arasındakı dostluğun və mənəvi yaxınlığın daha bir təzahürüdür. Azərbaycanın azad edilmiş ərazilərinin bərpasına qardaş dəstəyi bizim üçün xüsusi əhəmiyyətə malikdir. Özbəkistan atqı Füzulidə Mirzə Uluqbəy adına məktəb, Qazaxıstan Kurmanqazi adına Uşaq Yaradıcılıq Mərkəzi və Qırğızıstan Ağdamda Manas adına məktəb inşa edib. Biz bu yardımı çox yüksək qiymətləndiririk".

Azərbaycan və Mərkəzi Asiya ölkələri arasında ikitərəfli müstəvidə formalaşan möhkəm təməl öz növbəsində, Azərbaycanın region ilə genişmiqyaslı integrasiyasına

ləyici sənədləri haqqında Qərar"ı tərəfdaşlığın hüquqi-institusional çərçivəsini tam müəyyənləşdirdi. Bu inkişafın mərkəzində isə nəqliyyat-logistika imkanlarının birgə əlaqələndirilməsi və Orta dəhlizin effektivliyinin artırılması dayanır. Azərbaycanın müasir infrastrukturuna - Bakı Beynəlxalq Dəniz Ticarət Limanı, Bakı-Tbilisi-Qars dəniz yolu və genişləndirən nəqliyyat şəbəkəsi Mərkəzi Asiya dövlətlərinin dünya bazarlarına çıxışı üçün etibarlı mərkəz rolunu oynayır. Prezident İlham Əliyev də çıxışında vurğulayıb ki, nəqliyyat Mərkəzi Asiya və Azərbaycan arasında əməkdaşlığın əsas sahələrindən biridir. Dövlətimizin başçısı qeyd edib ki, Xəzər dənizi ölkələrimiz arasında qarşılıqlı nəqliyyat əlaqələrinin getdikcə daha vacib rol oynayır: "Xəzərin hər iki sahilindəki nəqliyyat infrastrukturunu Mərkəzi Asiyanı Azərbaycanla və daha sonra beynəlxalq bazarlarla birləşdirmək üçün çox vacibdir".

Bu yanaşma Xəzər dənizini Avrasiyanın əsas tranzit arteriyasına çevirərək, Trans-Xəzər marşrutunun geoiqtisadi çəkisini əhəmiyyətli dərəcədə artırır. Marşrut boyunca gömrük və logistika prosedurlarının sadələşdirilməsi və uzlaşdırılması yükdaşımalarnın vaxtını və xərclərini minimuma endirməklə, regionun global təchizat zəncirindəki rəqabət qabiliyyətini köklü şəkildə möhkəmləndirir. Vahid tarifi və integrasiya olunmuş infrastrukturuna hədəflənən ortaq platforma bütövlükdə Şərq-Qərb dəhlizinin dayanıqlı təhlükəsizlik arxitekturasını formalaşdırır.

Qarşılıqlı və strateji dialoq iqtisadi göstəricilərdə də öz əksini tapır. Son illərdə ticarət dövrüyəsinin kəskin artması və birgə maliyyə mexanizmlərinin yaranması Bakı ilə Mərkəzi Asiya regionu arasında tərəfdaşlığın real dividendlər verdiyini göstərir. Sənaye kooperasiyası, birgə istehsal müəssisələrinin qurulması və üçüncü ölkələrin bazarlarına birgə çıxış strategiyaları bu iqtisadi modelin əsas prioritetlərindəndir. İqtisadi tərəfdaşlığın miqyasını və real nəticələrini əks etdirən mənzərəni Prezident İlham Əliyev öz nitqində konkret rəqəmlərlə belə ifadə edib: "Ötən il Azərbaycanın Mərkəzi Asiya ölkələri ilə ticarət dövrüyəsi 50 faizdən çox artıb. Bu gün ölkə-

mizdə Mərkəzi Asiya ölkələrinin kapitalı ilə 400-dən çox şirkət aktiv şəkildə fəaliyyət göstərir. Son illərdə Azərbaycan Qazaxıstan, Özbəkistan və Qırğızıstanla birgə investisiya fondları yaradıb. Bu fondların hər birinin kapitalı yüz milyonlarla dollar məbləğindədir". Bu addımlar Azərbaycanın Mərkəzi Asiya regionu ilə çoxşaxəli münasibətlərinin ardıcıl və məqsədyönlü xarici siyasət kursunun məntiqi nəticəsi olduğunu sübut edir.

Azərbaycan və Mərkəzi Asiya Dövlət Başçıların 9-cu Məşvərət görüşü isə 2027-ci ildə Azərbaycanda keçiriləcək. Bu qərar regionun geosiyasi xəritəsində mühüm tarixi hadisə olmaqla yanaşı, Bakının Mərkəzi Asiya ölkələri ilə strateji tərəfdaşlıq əlaqələrinin keyfiyyətə yeni və yüksək səviyyəyə yüksəldiyini aydın göstərir. Ölkəmizin gələcək il keçiriləcək Zirvə görüşünə evsahibliyi etməsi Azərbaycanın regional integrasiyada, xüsusilə Türk Dövlətləri Təşkilatı çərçivəsində artan siyasi nüfuzunu bir daha təsdiqləyir. Bu addım Orta dəhliz daxil olmaqla, logistika, enerji və ticarət layihələrinin reallaşdırılmasına daha da sürətləndirəcək. Eyni zamanda Mərkəzi Asiya liderlərinin görüşünün ilk dəfə bu formada daxil olan regiondakı ölkələrdə keçirilməsi tərəflər arasında yüksək etimadın göstəricisidir. 2027-ci il samiti Cənubi Qafqaz ilə Mərkəzi Asiyanı vahid iqtisadi və təhlükəsizlik məkanı kimi birləşdirən mühüm körpü rolunu oynayacaq.

Nəticə etibarilə Türkmənbaşıda keçirilən 8-ci Məşvərət görüşü Azərbaycan və Mərkəzi Asiya dövlətləri arasındakı qarşılıqlı və strateji tərəfdaşlıq münasibətlərinin sarsılmazlığını bir daha bütün dünyaya nümayiş etdirdi. Birliktə atılan addımlar təkə iştirakçı ölkələrin milli maraqlarına xidmət etmir, həm də geniş Avrasiya coğrafiyasında sülhün, sabitliyin, nəqliyyat və enerji təhlükəsizliyinin təmin olunmasında müstəsna rol oynayır. Azərbaycanın bu platformada təmhüquqlu və fəal iştirakı Cənubi Qafqaz və Mərkəzi Asiya regionlarının vahid, güclü və rəqabətə davamlı geoiqtisadi məkana çevrilməsi prosesini daha da sürətləndirəcək.

İsmayıl QOCAYEV,
"Azərbaycan"

Ölkəmizin regional və beynəlxalq mövqeyi daha da güclənib

Prezident İlham Əliyevin Yeni Azərbaycan Partiyasının VIII Qurultayında çıxışı Azərbaycanın keçirdiyi tarixi yolun nəticələrinin qiymətləndirilməsi ilə yanaşı, yeni geosiyasi reallıqlar şəraitində qarşıda duran vəzifələrin aydın şəkildə müəyyənləşdirilməsi ilə diqqət cəkdi. 1992-ci ildə yaradılan Yeni Azərbaycan Partiyasının siyasi fəaliyyəti ölkəmizin müstəqillik tarixi ilə birbaşa bağlıdır. Siyasi və iqtisadi sabitliyin təmin olunması, güclü dövlət institutlarının formalaşdırılması, milli maraqlara əsaslanan xarici siyasət kursunun həyata keçirilməsi və Azərbaycanın beynəlxalq mövqələrinin möhkəmləndirilməsi bu mərhələnin əsas istiqamətlərini təşkil edib.

Milli Məclisin deputatı Nigar MƏMMƏDOVA

qəzetimizə açıqlamasında deyib ki, bu gün isə Azərbaycanın qarşısında tamamilə yeni imkanlar açılıb: "2020-ci ilin 44 günlük Vətən müharibəsində əldə olunan tarixi Zəfər və 2023-cü ilin sentyabrında həyata keçirilən lokal antiterror tədbirləri Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün və suverenliyinin tam bərpasını təmin etdi. Bununla da regionda erməni separatizminin kökü kəsildi, yeni siyasi reallıq yarandı. Bu reallıq Azərbaycanın regional və beynəlxalq mövqələrinin daha da güclənməsi üçün geniş imkanlar yaradıb. Hazırkı mərhələdə əsas vəzifələrdən biri öldə edilmis Zəfərin siyasi, iqtisadi və diplomatik dividendlərinin təmin edilməsidir", - deyərək əlavə edib.

Deputat qeyd edib ki, Azərbaycan artıq regionda baş verən proseslərin mühüm təşəbbüskarına çevrilib. Rəsmi Bakının həyata keçirdiyi enerji, nəqliyyat, logistika və kommunikasiya layihələri ölkəmizin geosiyasi əhəmiyyətini artırır. Şərqlə Qərbi, Şimala Cənuba birləşdirən nəqliyyat dəhlizlərinin inkişafında Azərbaycanın fəal iştirakı ölkəmizi Avrasiya məkanında mühüm bağlantı mərkəzlərindən birinə çevirir. Bu baxımdan, Bakı-Tbilisi-Qars dəniz yolu, "Cənub qaz dəhlizi", Trans-Xəzər Beynəlxalq Nəqliyyat Marşrutu və "Şimal-Cənub" nəqliyyat dəhlizi kimi layihələr Azərbaycanın regional təhlükəsizlik və əməkdaşlıq sistemində roluna da gücləndirir. Nəqliyyat və enerji infrastrukturunu üzərindən formalaşan qarşılıqlı asılılıq dövlətlər arasında siyasi dialoqun və əməkdaşlığın genişlənməsinə şərait yaradır.

N.Məmmədova deyib ki, Azərbaycanın enerji diplomatiyası da ölkəmizin beynəlxalq mövqələrinin möhkəmlənməsində mühüm amillərdən biridir: "Azərbaycanın Avropanın enerji təhlükəsizliyinə verdiyi töhfə ölkəmizin etibarlı tərəfdaş kimi nüfuzunu artırır. Eyni zamanda bərpəolunan enerji mənbələrinin inkişaf etdirilməsi, "yaşıl enerji" layihələrinin həyata keçirilməsi və elektrik enerjisinin ixracı istiqamətində yeni imkanların yaranması Azərbaycanın enerji siyasətinin növbəti mərhələsinə müəyyənləşdirir. Azərbaycanın regional siyasətində mühüm məqamlardan biri də müxtəlif qəz mərkəzləri ilə balanslaşdırılmış və milli maraqlara əsaslanan münasibətlərin qurulmasıdır. Qlobal sistemdə geosiyasi rəqabətin kəskinləşdiyi, beynəlxalq münasibətlərdə yeni qarşılıqlı inkişaf yaranırdığı bir dövrdə Azərbaycanın pragmatik və çoxvektorlu xarici siyasət yürütməsi ölkəmizin strateji manevar imkanlarını genişləndirir".

Deputat vurğulayıb ki, bu siyasətin əsas xüsusiyyəti ondan ibarətdir ki, Azərbaycan öz milli maraqlarını qorumaqla yanaşı, qarşılıqlı faydaya əsaslanan əməkdaşlıq formatlarının yaranılmasında maraqlıdır. Avropa ilə enerji əməkdaşlığı, Mərkəzi Asiya ilə nəqliyyat və iqtisadi əlaqələr, türk dövlətləri ilə strateji tərəfdaşlıq, regional dövlətlərlə qarşılıqlı münasibətlər bu çoxşaxəli siyasətin müxtəlif istiqamətlərini təşkil edir. Xüsusilə Zəngəzur dəhlizi ilə bağlı perspektivlər Azərbaycanın regional nəqliyyat və logistika imkanlarını daha da genişləndirəcək. "Azərbaycan-Ermənistan münasibətlərinin normalaşdırılması istiqamətində atılan addımlar da yeni regional reallıq yaradır. Sülh və əməkdaşlığın təmin olunması, bütövlükdə, Cənubi Qafqazda iqtisadi və nəqliyyat əlaqələrinin inkişafına yeni imkanlar yaradır. Bu baxımdan, Azərbaycan regionda sülh gündəliyinin formalaşdırılmasında əsas tərəflərdən biri kimi çıxış edir. Ermənistan da eyni yanaşmanı sərgiləməsi gözənlir. Bütün bunlarla yanaşı, müasir dünyada dövlətlərin beynəlxalq mövqeyini hərbi və iqtisadi güclə yanaşı, informasiya təhlükəsizliyi, ideoloji dayanıqlıqlı, texnoloji inkişaf, rəqəmsal transformasiya, insan kapitalı və milli həmrəylik də möhkəmləndirir. Hazırda bunlar dövlət gücünün əsas prioritetlərinə çevrilib. Prezident İlham Əliyevin YAP-in VIII Qurultayında səsləndirdiyi mesajlar da Azərbaycanın qarşıdakı mərhələdə möhüz bu istiqamətlərdə inkişafını davam etdirməsinin vacibliyini göstərir", - deyərək deputat qeyd edib.

Əsmər QARDAŞXANOVA,
"Azərbaycan"

GÜCLÜ VƏ MÜSTƏQİL AZƏRBAYCAN

Dünyada baş verən mürəkkəb geosiyasi dəyişikliklər, yeni münaqişə ocaqlarının yaranması və beynəlxalq təhlükəsizlik sisteminin zəifləməsi fonunda hərbi gücün davamlı şəkildə artırılması, dövlət sərhədlərinin etibarlı mühafizəsi, eyni zamanda potensial təhdidlərə hazırlıq Azərbaycanın dövlət siyasətinin vacib prioritet istiqamətlərindən biridir.

Xüsusən, Zəfərlo başa çatan 44 günlük Vətən müharibəsindən sonra yaranmış regional reallıqlar şəraitində ölkəmizin milli təhlükəsizlik arxitekturasının möhkəmləndirilməsi, Silahlı Qüvvələrin döyüş qabiliyyətinin daha da yüksəldilməsi və yerli müdafiə sənayesinin inkişafı strateji əhəmiyyət kəsb edir. Çünki hərbi-strateji kurs, ilk növbədə, ərazi bütövlüyümüzün və suverenliyimizin əsas təminatıdır.

Bu strateji zərurət təkcə regional proseslərlə deyil, həm də dövlətimizin milli təhlükəsizlik konsepsiyasının təməl prinsipləri ilə birbaşa bağlıdır. Məhz bu məntiqdən çıxış edərək, ölkə rəhbərliyi müdafiə qabiliyyətinin artırılmasını dəyişməz prioritet kimi müəyyənləşdirib. Prezident İlham Əliyev Yeni Azərbaycan Partiyasının VIII Qurultayındakı program xarakterli çıxışında ölkəmizin müdafiə potensialının davamlı gücləndirilməsinin həyatı zərurətini xüsusi vurğulayıb: "İlk növbədə, əsas vəzifələrdən biri hərbi gücümüzün artırılmasıdır. Sual oluna bilər, biz şanlı Zəfər qazanmışıq, Ermənistan kapitulyasiya aktına imza atmağa məcbur olub. Bu gün Azərbaycanla Ermənistan arasında münaqişə yoxdur, müharibə yoxdur, sərhədlərdə sakitçilikdir. Sülh müqaviləsi paraflanıb, artıq təmaslar da var. Hətta Azərbaycan Ermənistanla ticarətə də başlamışdır. Bu nə üçün lazımdır? Buna cavab, mənə, çox açıq-aydındır. Bu, həmişə lazımdır, hər bir ölkə üçün. Çünki bizim xalqımız bu faciə ilə üzleşib. Bizim xalqımız ermənilərin nankorluğu ilə üzleşib".

Dövlətimizin başçısı vurğulayıb ki, biz bunu heç vaxt unutmamalıyıq, ayıq olmalıyıq və hər zaman, hər gün onlardan 10 qat güclü olmalıyıq: "Necə ki, bu gün belədir, sabah da belə olacaq. Ona görə bu, birinci amildir". Tarixi yaddaşıq itirilməsi və arxayınlıq yeni faciələrə yol açır bilər. Məhz buna görə də qazanılmış tarixi qələbəyə baxmayaraq, hərbi üstünlüyün davamlı şəkildə qorunması təhlükəsizliyimizin əsas şərtləridir. Tarixi sınaqlardan dərs çıxarmaq və hər an ayıq-sayıq olmaq milli təhlükəsizlik strategiyamızın ana xəttini təşkil edir. Nəzərə alınmalıdır ki, sülh və sabitlik yalnız güclü müdafiə potensialı ilə təmin oluna bilər.

Çıxışında global miqyasda gərginləşən vəziyyətə və beynəlxalq təhlükəsizlik arxitekturasında yaranan ciddi böhrana diqqət çəkən Prezident İlham Əliyev hərbi gücün artırılmasını şərtləndirən ikinci amil kimi dünyada gedən prosesləri, müharibələrin çoxalmasını göstərərək: "Yeni perimetr üzrə bizim ətrafımızda müharibələr, toqquşmalar davam edir və bu müharibələrin dayan-

Milli təhlükəsizlik konsepsiyasında hərbi güc amili

Geosiyasi reallıqlar şəraitində Azərbaycanın müdafiə potensialının daim gücləndirilməsi dövlət siyasətinin dəyişməz prioritetidir

dırılması üçün heç bir beynəlxalq mexanizim yoxdur və yəqin ki, olmayacaq". Geosiyasi təhdidlərə qarşı ölkəmizin güclü müdafiə qalxanına malik olmasının vacibliyini qeyd edən dövlətimizin başçısı vurğulayıb ki, elə güc əldə etməliyik ki, Azərbaycanla qarşı hansısa təxribat törətmək heç kimin ağlına gəlməsin: "Ona görə bu, birinci vəzifədir və təsadüfi deyil ki, bizim bu gün müzakirə olunan dövlət büdcəmizdə, gələn ilin büdcəsində hərbi və təhlükəsizlik məsələləri yenə də ön plandadır və təqribən 9 milyard manata yaxın vəsait bu məqsədlər üçün nəzərdə tutulur".

Prezident İlham Əliyevin böyan etdiyi bu strateji yanaşmaya uyğun olaraq, Azərbaycan Ordusunun modernləşdirilməsi prosesi uzunmüddətli və sistemli şəkildə həyata keçirilir. Müasir standartlara, xüsusən də komando briqadalarının yaradılmasına və yüksək texnologiyalı silah sistemlərinin tətbiqinə əsaslanan islahatlar Silahlı Qüvvələrimizin çevikliyini, operativliyini və vurucu gücünü keyfiyyətcə yeni səviyyəyə qaldırıb. Hərbi təhsil sisteminin yenilənməsi, kadr potensialının gücləndirilməsi və şəxsi həyətətin peşəkarlığının yüksəldilməsi ordumuzun regionun ən qüdrətli hərbi təsisatı kimi mövqeyini qoruyub saxlamasını təmin edir. 2020-ci ildə əldə olunan tarixi Zəfər və 2023-cü ildə həyata keçirilən lokal xarakterli antiterror əməliyyatı bu hazırlığın, yüksək döyüş qabi-

liyyətinin və düzgün strateji planlaşdırmanın əyani təsdiqidir. Ölkəmizin hərbi-müdafiə xərclərinin dinamikası da göstərir ki, 44 günlük müharibədən sonra təhlükəsizlik məsələləri dövlət büdcəsinin öncəliyi olaraq qalır. Statistik məlumatlara nəzər salsaq görürük ki, 2021-ci ildə müdafiə və milli təhlükəsizlik xərclərinə 4 milyard 585 milyon manat ayrıldığı halda, 2024-cü ildə bu məbləğ 6 milyard 421 milyon manata yüksəlib. Müdafiə potensialının artırılması kursu növbəti illərdə də ardıcıl şəkildə davam etdirilərək 2025-ci ilin büdcə zərfində 8 milyard 565 milyon manat, 2026-cı ilin dövlət büdcəsində isə 8,7 milyard manat səviyyəsində təsdiqlənib. 2027-ci ilin dövlət büdcəsi proqnozlarında isə müdafiə və milli təhlükəsizlik xərclərinin 9 milyon manata yaxın nəzərdə tutulması dövlətimizin öz təhlükəsizliyinə və hərbi gücünün artırılmasına göstərdiyi yüksək diqqətin bariz nümunəsidir.

Dövlət büdcəsindən ayrılan irihəcmli maliyyə həm də hərbi-texniki siyasətin köklü şəkildə şaxələndirilməsinə xidmət edir. Azərbaycan son illərdə ənənəvi xarici platformalardan daha çox Türkiyə, İsrail və Pakistan kimi strateji tərəfdaşlarla əməkdaşlığa, eyni zamanda yerli hərbi sənaye kompleksinin istehsal imkanlarına söykənən modelə keçədi sürətləndirir. Aviasiya parkının yenilənməsi proqramı çərçivəsində Pakistanla müasir qırıcı təyyarələrin alın-

ması barədə sazişlərin imzalanması, eləcə də bir sıra Avropa dövlətləri ilə aparılan danışıqlar bu istiqamətdə atılan mühüm addımlardır. Pilotsuz uçuş aparatları, uzamqəməzli döyüş vurucu sistemlər və modern hava hücumundan müdafiə komplekslərinin integrasiyası ordumuzun texnoloji üstünlüyünü təmin edir.

Dövrün tələblərinə uyğun olaraq, milli təhlükəsizlik konsepsiyası həm də yeni çağırışları əhatə edir. Bu gün kibertəhlükəsizlik, informasiya müharibəsi, süni intellekt və modern rabitə sistemləri müdafiə strategiyasının ayrılmaz tərkib hissəsinə çevrilib. Bu baxımdan, milli müdafiə qabiliyyətinin yüksəldilməsində cəmiyyətin mənəvi-ideoloji hazırlığı, vətənpərvərlik, dövlətə sədaqət və milli həmrəylik mühüm rol oynayır.

Azərbaycanın müdafiə potensialını və hərbi gücünü ardıcıl olaraq artırması Cənubi Qafqazda dayanıqlı sülhün və sabitliyin təmin olunmasına hesablanıb. Güclü ordu və inkişaf etmiş müdafiə sənayesi potensial təhdidlərin qarşısını alan effektiv çəkindirici faktor olmaqla yanaşı, siyasi-diplomatik müstəvidə dövlətin milli maraqlarını daha inamla qorumasına imkan verir. Bu konsepsiya Azərbaycanın milli maraqlarının hər şəraitdə qətiyyətlə qorunmasını və dövlətimizin regional liderliyinin davamlılığını təmin edən əsas amildir.

İsmayıl QOCAYEV, "Azərbaycan"

İnvestisiya qoyuluşunun etibarlı ünvanı - Azərbaycan

Hər bir investor sərmayə yatırmaqdan əvvəl vəziyyəti incəliyinə kimi araşdırıb, necə deyirlər, yüz ölçüb bir biçir.

Məlumdur ki, sərmayə qoyuluşunda banklar önəmli rol oynayır. Banklar kredit ayırmazdan əvvəl bütün riskləri nəzərə alır, sərmayənin gəlir gətirməsinə əmin olmaq istəyir. Təqdirəlayiq haldır ki, indiyədək heç bir bank və ya maliyyə korporasiyası Azərbaycanda problemə qarşılaşmayıb. Çünki ölkəmizdə istər yerli, istərsə də xarici investorların hüquqları qanunla qorunur. Bu, dövlət səviyyəsində verilən ən yüksək zəmanətdir.

Hazırda Azərbaycanın dünyada etibarlı tərəfdaş kimi reytingi çox yüksəkdir. Bakıda iki dəfə Azərbaycan İnvestisiya Forumunun keçirilməsi də bu etimadın göstəricisidir. Dövlət başçısının dediyi kimi, ki, Azərbaycan multimedial nəqliyyat, logistika və regional ticarət əlaqələrinin gücləndirilməsinə xüsusi önəm

verir. Beləliklə, yeni investisiya paketi ölkəmizin əhəmiyyətli dövlət müəssisələrindən biri olan "Azərbaycan Dəmir Yolları"na (ADY) infrastrukturunun müasir dünya standartlarına uyğunlaşdırmağa imkan yaradacaq.

"Azərbaycanda dəmir yolu infrastrukturunun modernləşdirilməsi ölkəmizin dəmir yolu üzrə nəqliyyat şəbəkəsinin daha rəqəbatqabiliyyətli, enerji səmərəliliyi yüksək və ekoloji cəhətdən dayanıqlı olmasını təmin edəcək. Layihə dəmir yolu əməliyyatlarının daha

düşməsinə, qatarların sürətinin artmasını və istixana qazı emissiyalarının minimum səviyyəyə düşməsinə təmin edəcək. Bu layihə həmçinin ADY-də texniki, nəzarət və idarəetmə sahələri üzrə qadınların işə cəlb edilməsi üçün yeni imkanlar yaradacaq.

Onu da vurğulayaq ki, ADB bundan əvvəl Dəmir Yolu Sektorunun İnkişafı Proqramı (DYSİP) vasitəsilə ADY-ə dəstək göstərərək. Bank bu proqram çərçivəsində Sumqayıt-Yalama dəmir yolu xəttinin 166 kilometrlik hissəsinin modernləşdirilməsi və bərpası üçün maliyyə vəsaiti ayrırıb. Bununla yanaşı, DYSİP həmçinin sektor üzrə islahatların həyata keçirilməsinə, korporativ idarəetmənin və maliyyə idarəçiliyinin gücləndirilməsinə, eləcə də əməliyyatlar üzrə fəaliyyətlərdə səmərəliliyin artırılmasına kömək edib.

Rüstəm KAMAL, "Azərbaycan"

İtkin talelər, gecikən beynəlxalq ədalət

Minlərlə azərbaycanlı barədə məlumat verməyən Ermənistan törətdiyi hərbi cinayət əməllərinin məsuliyyətindən yayınır

Azərbaycan xalqının yaddaşında dərin izlər qoymuş ən ağırlı yarlardan biri Ermənistanın hərbi təcavüzü nəticəsində itkin düşmüş minlərlə soydaşımızın nəmolum taleyidir. Müharibə başa çatdı da, illərdir doğmalarından xəbərsiz qalan ailələrin ümidli gözləri hələ də yoldadır.

Qanlı əməllərin statistikas

Bu gün azad olunmuş torpaqlarda aşkarlanan kütləvi məzarlıqlar insanlıq dramını gözlər önünə sərir. Biz itkin doğmasının faciəvi ölümlərinə, eyni zamanda illər sonra onun kiçik bir nişanəsini tapmaqla təsəlli tapıb ağlayan insanların sarsıdıcı hisslərinə şəhid olur. Xalqımızın başına gətirilən bu dəhşətli müsibətlər qan yaddaşımızdır və zaman keçsə də, bu tarixi həqiqətlər heç vaxt unudulmayacaq.

Ümumbəşəri humanitar problem

İtkin insanların taleyi yalnız bizim cəmiyyəti yox, bəşəriyyəti düşündürməli olan beynəlxalq humanitar faciədir. "İtkin düşmüş şəxslər probleminin həllində etimadın gücləndirilməsi və effektiv mexanizmlərin inkişaf etdirilməsi" mövzusunda Bakı Dialoqu formatında IV beynəlxalq konfransın iştirakçılarına müraciətində Prezident İlham Əliyev vurğulayıb ki, itkin düşmüş şəxslər problemi silahlı münaqişələrin ən ağır nəticələrindən biridir: "Biz bu məsələyə dünyanın müxtəlif bölgələrində insanların həyatına təsir edən ümumbəşəri humanitar problem kimi yanaşırıq".

Müharibənin acı nəticələrini aradan qaldırmaq, taleyi qararıqlı qalan hər bir vətəndaşın aqibətinə aydınlıq gətirmək bu gün Azərbaycan dövlətinin prioriteti və mənəvi öhdəliyidir.

Ermənistanın otuz ildən artıq davam edən hərbi təcavüzü nəticəsində aralarında uşaqlar, qadınlar və ahiillər da olduğu minlərlə azərbaycanlı itkin düşmüş şəxs kimi qeydə alınıb. Təəssüf ki, uzun illər ərzində Beynəlxalq Qızıl Xaç Komitəsi də daxil olmaqla müvafiq beynəlxalq qurumların bu istiqamətdə fəaliyyəti gözənlənən nəticəni verməyib.

Ermənistan tərəfi isə nə işğal dövründə, nə də Vətən müharibəsindən sonra taleyi naməlum olan vətəndaşlarımızla bağlı məlumat təqdim edib. Təcavüzkarın məqsədi törədilmiş dəhşətli hərbi cinayətləri, əsirlərə, girovlara verilən insanlıqdan konar işğəncələri və kütləvi qətləmləri gizlətməkdir.

2020-ci il Vətən müharibəsində qazanılan tarixi Zəfər və torpaqlarımızın işğaldan azad edilməsi itkin düşmüş vətəndaşlarımızın axtarışı üçün təməl yeni şərait yaratdı. Azad olmuş ərazilər minlərlərdən təmizləndikcə, erməni faşizminin qanlı izləri bir-bir üzə çıxdı. Xocalıda, Şuşada, Füzulidə, Xocavənddə və digər bölgələrimizdə ard-arda kütləvi məzarlıqlar aşkarlanıb.

Aşkar olunan insan qalıqları üzərində aparılan ekspertizələr azərbaycanlı əsir və girovların xüsusi amansızlıqla qətlə yetirildiyini, işğəncələrə məruz qaldığını sübut edir.

Prezident İlham Əliyev sözügedən müraciətində bu barədə qeyd edib ki, əsir və girovların beynəlxalq təşkilatların gizlədilməsi, işğəncə ilə öldürülməsi və cinayətlərin izlərinin ört-basdır edilməsi beynəlxalq hüququn kobud şəkildə pozulmasıdır: "Bu əməllərə hüquqi qiymət verilməlidir".

aslıdır. Ermənistan itkin düşmüş azərbaycanlıların taleyi, kütləvi və fərdi dəfn yerləri barədə bütün məlumatları təqdim etməli, müvafiq arxivlərin açılmasına və şahid ifadələrinin toplanmasına şərait yaratmalıdır. İnsan talelərinə aid məlumatlar siyasi şərtləndirmə predmeti olmamalıdır".

Ermənistanın döyüş xərirləri və arxiv məlumatlarını verməsi yalnız hüquqi öhdəlik deyil, həm də qarşılıqlı etimadın yaradılması üçün əməli sınaqdır.

Azərbaycan dövləti bu faciə ilə üzleşmiş hər bir ailonin acısını bölüşür və itkin düşmüş heç bir vətəndaşın unutmur. Bakının BMT çərçivəsində itkin düşmüş şəxslər üzrə xüsusi mexanizmin yaradılması təşəbbüsü də məhz bu ümumbəşəri problemin global səviyyədə həllinə töhfə vermək məqsədi daşıyır.

Beynəlxalq ictimaiyyətin və nüfuzlu təşkilatların bu günə qədər itkin düşmüş vətə-

humlarından, ümumilikdə 11 min 566 donordan bioloji nümunələr toplanaraq sistemləşdirilib.

"İtkin düşmüş şəxslər probleminin həllində etimadın gücləndirilməsi və effektiv mexanizmlərin inkişaf etdirilməsi" mövzusunda Bakı Dialoqu formatında IV beynəlxalq konfransda Dövlət Təhlükəsizliyi Xidmətinin rəisi, Əsir və itkin düşmüş, girov götürülmüş vətəndaşlarla əlaqədar Dövlət Komissiyasının sədri general-polkovnik Əli Nəziyev məlumat verib ki, 2026-cı il oktyabrın 1-dək 913 itkin şəxsə aid olduğu ehtimal edilən meyit qalıqları aşkarlanaraq götürülüb. Azad edilmiş ərazilərdə aşkar olunan 32 kütləvi məzarlıqdan 253 şəxsə aid olduğu ehtimal edilən qalıqlar ekshumasiya olunub. Məhkəmə molekulyar-genetik ekspertizaları nəticəsində Birinci Qarabağ müharibəsində itkin düşmüş 328 nəfərin şəxsiyyəti müəyyənləşdirilib. Onlardan 273 nəfərin qalıqları ailələrinə təhvil verilərək milli və dini ənənələrə uyğun dəfn edilib. Dəfn olunanların 225 nəfəri hərbi, 48 nəfəri mülki şəxsdir. Mülki şəxslərdən 15 nəfəri qadın, 2 nəfəri azyaşlıdır.

Azərbaycan ədaləti həm də hüquq müstəvisində bərqərar etdi. Birinci Qarabağ müharibəsində dinc azərbaycanlılara dəhşətli işğəncələr verən, insanları amansızlıqla qətlə yetirən erməni canilərin Bakıda ədalət məhkəməsi qarşısına çıxarılması və layiqli cəzalarını alması bunun bariz sübutudur.

Qarabağ və Şorqi Zəngəzurdə aşkarlanan kütləvi məzarlıqlar Ermənistanın dövlət səviyyəsində törətdiyi hərbi cinayətlərin təkzibolunmaz maddi sübutlarıdır. İrəvan məsuliyyətdən yayınmağa, arxivləri gizlətməyə və kütləvi basdırılma yerlərinin xəritələrini verməməyə çalışsa da, bu dəhşətli faktların qarşısında acizdir. Minalar təmizləndikcə üzə çıxan hər bir kütləvi məzarlıq təcavüzkar ölkənin qanlı maskasını cırıb və Ermənistan törətdiyi vandalizmə, soyqırımlara və insanlıq əleyhinə cinayətlərə görə beynəlxalq hüquq qarşısında mütəlaq cavab verəcək.

"İnsan talelərinə aid məlumatlar siyasi şərtləndirmə predmeti olmamalıdır"

Azərbaycanın öz suverenliyini tam bərpa etməsi Cənubi Qafqazda dayanıqlı sülh üçün tarixi imkan yaradıb. Lakin siyasi razılaşmalarla yanaşı, sülhün bərqərar olunması üçün humanitar faciələrin nəticələrini aradan qaldırılmalıdır.

Bakı Dialoqundan iştirakçılarına müraciətində Prezident İlham Əliyev Ermənistanın qarşısında duran açıq öhdəliyi belə ifadə edib: "İtkin düşmüş şəxslərin axtarışlarının səmərəliliyi döyüş məlumatların ol-
dumamasından bilavasitə

Yasəmən MUSAYEVA, "Azərbaycan"

Bakıda itkin şəxslərin ekspertizası, molekulyar genetikası və DNT əsaslı identifikasiyası üzrə müzakirələr aparılıb

Əsir və itkin düşmüş, girov götürülmüş vətəndaşlarla əlaqədar Dövlət Komissiyasının təşkilatçılığı ilə "İtkin düşmüş şəxslər probleminin həllində etimadın gücləndirilməsi və effektiv mexanizmlərin inkişaf etdirilməsi" mövzusunda Bakı Dialoqu formatında IV beynəlxalq konfransın ikinci günündə "Sübutdan identikliyi: Bakı Dialoqu çərçivəsində itkin şəxslərin məhkəmə-tibbi ekspertiza, molekulyar genetik və DNT əsaslı identifikasiyası üzrə Beynəlxalq Ekspert Forumu" mövzusunda yan tədbir keçirilib.

AZOTAC xəbər verir ki, tədbirdə çıxış edən Səhiyyə Nazirliyinin Məhkəmə-Tibbi Ekspertiza və Patoloji Anatomiya Birliyinin direktoru Ədalət Həsənov bildirib ki, Qarabağın işğaldan azad edilmiş ərazilərindən indiyədək Məhkəmə-Tibbi Ekspertiza və Patoloji Anatomiya Birliyinə ümumilikdə 913 itkin düşmüş şəxsə aid olduğu ehtimal edilən meyit qalıqları daxil olub.

O bildirib ki, laboratoriyalardan keçən sümük qalıqlarına əsasən, 474 şəxsə moxsus sümük qalıqları üzərində müxtəlif həyatı xəsərlər (güllə və qəlpə yaranmaları, küt aletlərlə və s.) aşkar edilib: "Skelet qalıqlarının məhkəmə-tibbi müayinələri başa çatdırıldıqdan sonra bu skeletlərin hər birindən bir neçə nahiyyədən, xüsusilə də sağlamlıqlardan olmaqla, bioloji nümunələr götürülərək şəxsiyyətin məhkəmə-tibbi identifikasiyası məqsədilə Dövlət Təhlükəsizliyi Xidmətinin Genetik Araşdırmalar Mərkəzinə göndərilir. Artıq məhkəmə-molekulyar genetik ekspertizanın köməyi ilə Birinci Qarabağ müharibəsində itkin düşmüş şəxslərdən 328 nəfərin şəxsiyyəti müəyyənləşdirilib. Identifikasiya prosesi də başa çatdırıldıqdan sonra sümük qalıqları ailələrə təhvil verilir", - deyir o qeyd edib.

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Arxeologiya və Antropologiya İnstitutunun Məhkəmə arxeologiyası şöbəsinin müdiri Akif Quliyev çıxışında Qarabağa son səfərlərinin uğurlu olduğunu qeyd edib. O deyib ki, 16 nəfərə aid qalıqlar götürüldü və məhkəmə tibbi ekspertizaya təhvil verilib. Azərbaycan da 4 mindən artıq insanın itkin kimi qeydiyyata alındığını diqqətə çatdıran şöbə müdiri deyir: "Bu gündəlik şahid ifadələri və Beynəlxalq Qızıl Xaç Komitəsinin köməyi nəticəsində, yəni əks tərəfdən alınan məlumatlar əsasında, həmçinin tikinti və torpaq işləri zamanı 1000-ə yaxın insanın qalıqları aşkarlanıb və müvafiq orqanlara təhvil verilib. Hazırda

həmin insanların şəxsiyyətlərinin müəyyənləşdirilməsi istiqamətində işlər davam etdirilir". Polşalı tədqiqatçı Maqdalena İrena kütləvi məzarlıqların qalıqlarının tapılması prosesindən və peşəkar məhkəmə-tibbi ekspertizaya əməl etməyin vacibliyindən danışdı. Həmçinin qurumların şəffaf şəkildə məlumat mübadiləsi etməsinin vacibliyinə toxunub.

Ankara Universitetinin professoru, tanınmış antropoloq Ayla Sevim Erol çıxışında indiyə qədər 10 mindən çox skelet üzərində işlədiyini qeyd edib. O, həmçinin çıxışında azərbaycanlı 4 tələbəsinin olduğunu və onların hazırda işğaldan azad edilmiş ərazilərdə işlədiyini bildirib. Eyni zamanda qarşılıqlı fəaliyyət zamanı dəstək prosesinin önəmli olduğunu vurğulayıb.

Baş Prokurorluğun nümayəndəsi Emin Ağayev çıxışında hazırda işğaldan azad edilmiş ərazilərdə axtarış və qazıntı işlərinin davam etdiyini diqqətə çatdırıb. O, həmçinin axtarış işlərinin aparılmasına çətinliklər yaranan amillərin olduğunu vurğulayıb. Qeyd edib ki, ərazilərin həddindən artıq minalar və partlamamış hərbi surətlərlə çirklənməsi, uzun müddət keçdiyinə görə sümüklərin eroziyaya uğrayaraq torpağa qarışması itkilərə aid məzar yerlərinin dağılması, kəskin relyef və itkinlərin tapılması çətinliklər yaradır.

Tanınmış antropoloq Timur Gültökin də çıxışında elm insanları olaraq problemlərin arxasına gedib, onların həl etməyin vacibliyinə toxunub.

Ukraynalı mütəxəssis Andrey Genrikoviç ölkəsində gedən müharibə zamanı həlak olan hərbiçilərin cəsədlərinin cəmləndirilməsi prosesinə dəstək verdiklərini qeyd edib. Vurğulayıb ki, 7 milyon insan Ukrayna

qəçqin kimi tərk edib. Bu da bioloji nümunələrin əldə edilməsi prosesində çətinlik yaradır.

Amerika Birləşmiş Ştatlarından olan mütəxəssis Suni Edson çıxışında müxtəlif dövrlərdə baş verən müharibələr zamanı itkin düşən hərbiçilərin tapılması prosesində iştirak etdiklərini vurğulayıb. Bildirib ki, 2026-cı ildə 250 itkin düşmüş amerikalı hərbiçi tapılıb. O, DNT mütəxəssisləri ilə antropoloqların birgə işləməsinin vacibliyinə də toxunub.

Azərbaycanın Dövlət Təhlükəsizliyi Xidmətinin Hərbi Tibb Baş İdarəsinin Genetik Araşdırmalar Mərkəzinin baş mütəxəssisi Cəmilə Bayramova bildirib ki, uzun illər müxtəlif xarici təsirlərə məruz qalmış insan qalıqlarının genetik identifikasiyası mürəkkəb proses olsa da, müasir metodlar və mütəxəssislərin yüksək hazırlığı bu çətinliklərin aradan qaldırılmasına imkan verir: "Mütəxəssislər əsasən uzun müddət müxtəlif təsirlərə məruz qalmış sümük nümunələri ilə işləyirlər. Zəman, torpağın xüsusiyyətləri, temperatur dəyişiklikləri və digər amillər DNT-nin deqradasiyasına səbəb olaraq tədqiqatı çətinləşdirir və xüsusi yanaşma tələb edir".

Cəmilə Bayramovanın sözlərinə görə, belə hallarda genetik analizlər, o cümlədən müasir DNT texnologiyalarından istifadə mühüm rol oynayır. Referens nümunələrin əldə olunmasına yaranan çətinliklərə baxmayaraq, mütəxəssislər mövcud imkanlardan yararlanaraq identifikasiya prosesini davam etdirirlər. Baş mütəxəssis vurğulayıb ki, əməkdaşların peşəkar hazırlığı, müasir elmi metodların tətbiqi və hər bir nümunəyə fərdi yanaşma mürəkkəb halların həllinə imkan verir. Tədbirə sual-cavab sessiyası ilə yekun vurulub.

Əsir və itkin düşmüş, girov götürülmüş vətəndaşlarla əlaqədar Dövlət Komissiyasının təşkilatçılığı ilə "İtkin düşmüş şəxslər probleminin həllində etimadın gücləndirilməsi və effektiv mexanizmlərin inkişaf etdirilməsi" mövzusunda Bakı Dialoqu formatında IV beynəlxalq konfransın ikinci günündə "Dəfn yerlərindən identifikasiyaya: Milli yanaşmalar və qabaqcıl təcrübələr" mövzusunda panel sessiya keçirilib.

AZOTAC xəbər verir ki, panel sessiyaya Meksikadan olan insan hüquqları üzrə ekspert Kristofer Ballinas Valdes moderatortuq edib.

Panel sessiyada çıxış edən Bosniya və Herseqovinanın İtkin Şəxslər İnstitutunun Direktorlar Şurasının sədri Nikola Perişev bildirib ki, 11 il ərzində keçmiş Yuqoslaviya ərazisində baş verən hadisələrə nəzər saldıqda, onların 70 faizdən çoxunun Bosniya və Herseqovina aid olduğu məlum olur. Bu, Bosniya və Herseqovina xalqının üzvləşdiyi faciələrin miqyası, itkilərin ağırlığı və keçdiyi bütün proseslərin nə qədər mürəkkəb olduğunu göstərir. Qeyd olunub ki, Bosniya və Herseqovinada 34 min itkin şəxs barədə məlumat daxil olub. Bu gündə onların 25 mindən çoxu tapılıb, şəxsiyyəti müəyyənləşdirilib və ləyaqəti şəkildə dəfn olunmaları üçün ailələrinə təhvil verilib: "Bu, qeydə alınmış itkin şəxslərin 70 faizindən çoxunu təşkil edir və Avropadakı bu cür münafişlərin tarixinə nəzər saldıqda presedenti olmayan bir nəticədir.

Rüfət ƏLİYEV: "Əldə etdiyimiz təcrübəni tərəfdaşlarla bölüşməyə və mütəxəssislərin hazırlanması layihələrinə dəstək verməyə hazırıq"

Mövcud infrastruktur və təcrübəli mütəxəssis həyətində sayəsində Genetik Araşdırmalar Mərkəzinin potensialını məhkəmə-tibbi ekspertiza fəaliyyətinə və ədalət mühakiməsinin həyata keçirilməsi prosesinə geniş şəkildə inteqrasiya etmək əsas hədəflərimizdən biridir. Bu istiqamətdə Azərbaycan Respublikası Baş Prokurorluğunun və digər hüquq-mühafizə orqanlarının qərarlarına uyğun olaraq, çətin identifikasiya edilən nümunələr üzərində mürəkkəb genetik ekspertizalar artıq uğurla icra olunur.

AZOTAC xəbər verir ki, bunu Dövlət Təhlükəsizliyi Xidmətinin (DTX) Hərbi-tibb baş idarəsinin (HTBİ) rəisi tıbb xidməti general-mayoru Rüfət Əliyev Əsir və itkin düşmüş, girov götürülmüş vətəndaşlarla əlaqədar Dövlət Komissiyasının təşkilatçılığı ilə "İtkin düşmüş şəxslər probleminin həllində etimadın gücləndirilməsi və effektiv mexanizmlərin inkişaf etdirilməsi" mövzusunda Bakı Dialoqu formatında IV beynəlxalq konfransın ikinci günündə keçirilən

"Sülh proseslərində itkin şəxslər məsələsinin həlli: humanitar əməkdaşlıq və etimadın yaradılması" adlı panel sessiyada çıxış edərkən deyib. HTBİ-nin rəisinin sözlərinə görə, müasir tibb və biologiya elminin çağırışlarına uyğun olaraq, Genetik Araşdırmalar Mərkəzi aparıcı universitetlər və tanınmış elmi-tədqiqat institutları əməkdaşlıq əlaqələrinin gücləndirilməsi diqqət mərkəzində saxlayır: "Əsas strateji hədəfimiz elmi potensialın birləşdirilməsi, müasir çağırışlara çevik reaksiyanın verilməsi və gələcək perspektivlərin düzgün qiymətləndirilməsidir. Hazırda mərkəz tərəfdən elmi mütəxəssislərlə birlikdə fundamental və tətbiqi sahələr üzrə genişmiqyaslı elmi tədqiqat layihələri uğurla davam etdirir. Bu əməkdaşlıq çərçivəsində populyasiya genetikası, epigenetika, farmakogenetika, molekulyar genetik və sitogenetika istiqamətlərində mühüm araşdırmalar aparılır. HTBİ ilə tanınmış elm və təhsil mütəxəssisləri arasında imzalanmış anlaşma memorandumları çərçivəsində genetik və epigenetika sahələrində aparılan birgə elmi tədqiqatları buna uğurlu nümunə kimi göstərmək olar".

DTX-nin baş idarə rəisi: "Genetik Araşdırmalar Mərkəzinin laboratoriyasının ISO 20387 standartı üzrə akkreditasiyasına hazırlıq mərhələləri uğurla tamamlanıb"

"İnsanlığ tarixinin ən mühüm elmi nailiyyətlərindən biri olan DNT əsaslı tədqiqatlar itkin düşmüş şəxslərin identifikasiya prosesində ciddi nəticələr əldə etmək və əsas məqsədlərə çatmaqda xüsusi rola malikdir. Dövlət Təhlükəsizliyi Xidmətinin (DTX) Hərbi-tibb baş idarəsinin (HTBİ) Genetik Araşdırmalar Mərkəzi bir müddət əvvəl fəaliyyətə başlamasına baxmayaraq, hazırlıq kadr potensialının formalaşdırılması və laboratoriyaların beynəlxalq standartlara uyğun texnologiyadan istifadə edilməsi nəticəsində elmi əsaslı, obyektiv və etibarlı, eləcə də sürətli və keyfiyyətli genetik ekspertiza xidmətləri göstərmək mümkün olub".

AZOTAC xəbər verir ki, bunu DTX-nin HTBİ-nin rəisi tıbb xidməti general-mayoru Rüfət Əliyev Əsir və itkin düşmüş, girov götürülmüş vətəndaşlarla əlaqədar Dövlət Komissiyasının təşkilatçılığı ilə "İtkin düşmüş şəxslər probleminin həllində etimadın gücləndirilməsi və effektiv mexanizmlərin inkişaf etdirilməsi" mövzusunda Bakı Dialoqu formatında IV beynəlxalq konfransın ikinci günündə keçirilən "Sülh proseslərində itkin şəxslər məsələsinin həlli: humanitar əməkdaşlıq və etimadın yaradılması" adlı panel sessiyada çıxış edərkən deyib.

Onun sözlərinə görə, itkin düşmüş şəxslərin axtarışı ilə yanaşı, hüquqi qiyətləndirilmə və həqiqətin ortaya çıxarılmasında və həqiqətin ortaya çıxarılmasında keyfiyyətli genetik ekspertiza xidmətləri mühüm rol oynayır.

Digər çıxış edənlər də itkin düşmüş şəxslərin həlləndirilməsi prosesində etimadın gücləndirilməsi və effektiv mexanizmlərin inkişaf etdirilməsi mövzusunda Bakı Dialoqu formatında IV beynəlxalq konfransın yekun bəyanatı qəbul olunub. AZOTAC xəbər verir ki, tədbirin ikinci günündə "Sülh proseslərində itkin şəxslər məsələsinin həlli: Humanitar əməkdaşlıq və etimadın yaradılması tədbirləri". Dəfn yerlərindən

identifikasiyaya: Milli yanaşmalar və qabaqcıl təcrübələr", "Axtarışdan kənarda: İtkin düşmələrin ailələrə və icmalara uzunmüddətli təsiri" mövzularında da panel sessiyalar keçirilib.

Həmçinin "Sübutdan identikliyi: Bakı Dialoqu çərçivəsində itkin şəxslərin məhkəmə-tibbi ekspertiza, molekulyar genetik və DNT əsaslı identifikasiyası üzrə Beynəlxalq Ekspert Forumu" mövzusunda yan tədbir təşkil edilib.

konfransda bu sahədə fəaliyyət göstərən həqiqi iştirakçıların olması çox vacibdir. Bu, həm də ev sahibi ölkənin həmin məsələnin əhəmiyyətini düzgün qiymətləndirdiyinin göstəricisidir".

Keniyanın Milli Polis Xidmətinin nümayəndəsi Gilbert Masengeli çıxışında qeyd edib ki, ölkəsi tədbirdə iştirak etməkdən məmnundur. Ötən il keçirilən müzakirələri xatırladan keniyalı nümayəndə səylərin birləşdirilməsi ilə bağlı tədbirlərdə fəal iştirak etdiyini qeyd edib. Onun sözlərinə görə, ən mühüm məsələ odur ki, heç bir ölkə ayrı-ayrılıqda bu problemi həll edə bilməz: "Mütləq məna-də qurumlararası əməkdaşlıq olmalıdır. O cümlədən itkin düşmüşlərin ailələri də prosesdə iştirak etməlidirlər. Heç bir ailə yaddan çıxarmalıdır".

Nepalin Məcburi Yoxaçırxılması Şəxslər üzrə İstintaq Komissiyasının katibi Dhruba Kumar Çauhan ölkəsində müəyyən imkanların məhdudd olduğunu diqqətə çatdırıb: "Biz institusional effektivliyi artırmaq niyyətindəyik. Tədqiqatçıların bilik və bacarıqlarının artırılması istiqamətində təlimlərin keçirilməsini hədəfləyirik. Hüququn aliiliyi təmin etməyi də qarşımıza məqsəd qoymuşuq".

Digər çıxış edənlər də ölkələrinin təcrübəsini bölüşüb, qarşılıqlı etimadın gücləndirilməsinin, itkin şəxslərin axtarış sahəsində təcrübə mübadiləsinin, onların ailələrinin və müvafiq təşkilatların prosesdə iştirakının vacibliyini vurğulayıblar.

Bakıda sülh proseslərində itkin şəxslər məsələsinin həlli müzakirə olunub

Əsir və itkin düşmüş, girov götürülmüş vətəndaşlarla əlaqədar Dövlət Komissiyasının təşkilatçılığı ilə "İtkin düşmüş şəxslər probleminin həllində etimadın gücləndirilməsi və effektiv mexanizmlərin inkişaf etdirilməsi" mövzusunda Bakı Dialoqu formatında IV beynəlxalq konfransın ikinci günündə "Sülh proseslərində itkin şəxslər məsələsinin həlli: Humanitar əməkdaşlıq və etimadın yaradılması" adlı panel sessiya keçirilib.

AZOTAC xəbər verir ki, beynəlxalq insan hüquqları üzrə ekspert Afərin Şahidzadənin moderatorluğu ilə keçirilən panel sessiyada çıxış edən Dövlət Təhlükəsizliyi Xidmətinin Hərbi-tibb baş idarəsinin (HTBİ) rəisi tıbb xidməti general-mayoru Rüfət Əliyevin sözlərinə görə, insanlığ tarixinin ən mühüm elmi nailiyyətlərindən biri olan DNT əsaslı tədqiqatlar itkin düşmüş şəxslərin identifikasiya prosesində ciddi nəticələr əldə edilməsində və əsas məqsədlərə çatmaqda xüsusi rola malikdir. O qeyd edib ki, HTBİ-nin Genetik Araşdırmalar Mərkəzi bir müddət əvvəl fəaliyyətə başlamasına baxmayaraq, hazırlıq kadr potensialının formalaşdırılması və laboratoriyaların beynəlxalq standartlara uyğun texnologiyadan istifadə və cihazlarla təchiz edilməsi nəticəsində elmi əsaslı, obyektiv və etibarlı, eləcə də sürətli və keyfiyyətli genetik ekspertiza xidmətləri göstərmək mümkün olub.

HTBİ-nin rəisinin sözlərinə görə, itkin düşmüş şəxslərin axtarışı ilə yanaşı, hüquqi qiymətləndirilmə və həqiqətin ortaya çıxarılmasında geniş tətbiq edilən məhkəmə genetik ekspertiza fəaliyyətinin hazırkı dövrdə sabit qalması mümkün deyil: "Texnologiyaların sürətli inkişaf etdiyi müasir dünyamızda itkin düşmüş şəxslərin genetik identifikasiyasında yeni dəyişmələr elmi əsaslarla cavab verə bilən genetik-ekspertiza qurumlarına ehtiyac gətirdikcə artmaqdadır. Azərbaycanla mərkəzində insan amilinin, vətəndaşların hüquq və mənafelərinin dayandığı dövlət siyasətinin prinsiplərinə uyğun olaraq, tam dövlət maliyyə-ləşməsi hesabına qurulan Genetik Araşdırmalar Mərkəzinin laboratoriyasının akkreditasiyadan keçirilməsinin vacibliyi nəzərə alınıb və 2024-sü ilin may ayında Beynəlxalq Standartlaşdırma Təşkilatının Milli Akkreditasiyası Mərkəzi tərəfindən ISO/IEC 17025:2017 stan-

dartına uyğun olaraq akkreditasiya edilib və sertifikatlaşdırılıb. Laboratoriyanın bioloji materialların idarə edilməsində beynəlxalq keyfiyyət standartlarına tam uyğunluğunu təmin etmək məqsədilə biobankların salahiyətləri, qərəzsizliyi və ardıcıl fəaliyyəti üçün hazırlanmış ISO 20387 standartının tətbiqi və akkreditasiyası üzrə bütün hazırlıq mərhələləri uğurla tamamlandı və cari ilin noyabr ayında akkreditasiya prosesinin baş tutacağı gözlənilir".

Rüfət Əliyev bildirib ki, hazırkı dövrdə HTBİ-də 328 nəfər itkin düşmüş şəxsin genetik-identifikasiyası həyata keçirilib. "Genetik Araşdırmalar Mərkəzinin Əsir və itkin düşmüş, girov götürülmüş vətəndaşlarla əlaqədar Dövlət Komissiyasına və digər aidiyyətli dövlət qurumlarına rəqəmsal transformasiyası, modern texnologiyalar, modern texnologiyalar cihaz və avadanlıqlardan istifadə edilməsi tədqiqatların etibarlılığını və xidmət keyfiyyətini artırıb, əldə edilən nəticələrlə itkin düşmüş şəxslərin axtarışı prosesinə ictimai etimadı daha da gücləndirib. Yeni nəsil DNT texnologiyaları genetik-mütəxəssislərin bilik və bacarıqlarının yenilənməsini birmənalı olaraq zəruri edir. Xüsusi təlimlər və davamlı peşəkar inkişaf həm fərdi, həm də təşkilati səviyyədə qarşısı əsas vəzifə kimi qoyulub", - deyir o qeyd edib.

Türkiyə Böyük Millət Məclisinin üzvü Uğur Bayraktutan deyib ki, itkin düşmüş insanların axtarılması, tapılması və şəxsiyyətlərinin müəyyənləşdirilməsi yalnız texniki və ya hüquqi proses kimi qiymətləndirilməməlidir. Bu, eyni zamanda humanitar məsuliyyətdir, ailələrin hüquqlarına, keçmişinə, irsinə hörmətin göstəricisidir və cəmiyyətlərin öz keçmişi ilə sağlamlıq şəkildə üzləşməsinin mühüm şərtlərindədir. O, bu baxımdan Azərbaycanın nümunəsinin Türkiyə üçün xüsusi əhəmiyyət daşıdığını vurğulayıb.

Monteneqronun sabiq müdafiə naziri Milica Durisic sülh sazişinin müharibəni dayandırma bildiyini, lakin onun bütün humanitar nəticələrini aradan qaldırma bildiyini diqqətə çatdırıb: "Məhz buna görə hesab edirəm ki, itkin şəxslər məsələsi yalnız sülh prosesindən sonra həll edilə bilər. Bu məsələ sülh prosesinin tərkib hissəsi olmalıdır. Hesab edirəm ki, itkin şəxslərin axtarışı münafişdən çıxan cəmiyyətlər üçün ən praktik etimad quruculuğu tədbirlərindən birinə

çevrilə bilər. Çünki siyasi mövqelər arasında dərin fikir ayrılıqları qalmaqda daha etmə etsə belə, insanlar bir araya gətirə biləcək fundamental humanitar prinsip mövcuddur. Bu ortaq prinsip bəzən siyasi dialoqun açma bilmədiyi qapıları açır".

Malayziyanın Beynəlxalq İslam Universitetinin professoru Məhəmməd Naqib Eishan Jan bildirib ki, Azərbaycanın beynəlxalq səviyyədə tanınmış ərazisinin bir hissəsi olan Qarabağ bir zamanlar işğal altında olub və dağıdılıb. Bu gün isə Qarabağ azadlığın nemətindən bəhrələnilir. Azərbaycan hökumətinin səyləri nəticəsində hazırda Qarabağda infrastrukturun bərpası, zəruri xidmət və obyektlərin, eləcə də sakinlərin rifahının təmin olunması məqsədilə genişmiqyaslı yenidənqurma, dirçəliş və inkişaf işləri həyata keçirilir. Məcburi köçkünlər öz evlərinə qayıdır, icmalar yenidən qurulur və region yeni bir mərhələyə - sülh, sabitlik və inkişafa doğru irəliləyir. Bunlar mühüm inkişaflardır. Lakin sülh müharibənin insanlara vurduğu nəticələri aradan qaldırır.

"Müharibələr harada baş verməsə də, aslı olmayaraq, özündən sonra dərin yaralar qoyur. Qarabağ müharibəsi də istisna deyil. Həmin müharibələrdən ən ağırlı miraslarından biri taleyi naməlum olaraq qalan minlərlə insanın vəziyyətidir. Dörd mindən çox azərbaycanlı barədə bu gündəlik məlumat yoxdur. Hər bir itkin şəxsin arxasında bir ailə dayanır. Hələ də gözləyən ana, cavab almaq istəyən ata və valideyninin başına nə gəldiyini bilmədən böyüyən uşaq. Məhz buna görə itkin şəxslər məsələsinə, sadəcə, statistika kimi yanaşmaq olmaz. Bu, insan ləyaqəti, ədalət və hüquq məsələsidir", - deyir malayziyalı professor vurğulayıb.

Meksikanın Xarici İşlər Nazirliyinin nümayəndəsi Diyeqo Qayolun sözlərinə görə, ölkəsi Azərbaycanla insan identifikasiyası, məhkəmə-tibbi ekspertiza, axtarış metodologiyaları və institusional potensialın gücləndirilməsi kimi sahələrdə iktərafli əməkdaşlıq imkanlarının, qabaqcıl təcrübə, texniki ekspertiza və qarşılıqlı öyrənmə mübadiləsinin araşdırılmasını məmnunluqla qarşılayır: "İnandırıcı ki, müvafiq qurumlarımız arasında dialoq və praktiki əməkdaşlıq qarşılıqlı faydalı ola və bu humanitar problemin həllinə əlavə töhfə verə bilər. Hesab edirəm ki, bu kimi çoxtərəfli forumlar qarşılıqlı öyrənmənin təşviqi və ümumi həl yollarının hazırlanmasında mühüm rol

identifikasiyaya: Milli yanaşmalar və qabaqcıl təcrübələr", "Axtarışdan kənarda: İtkin düşmələrin ailələrə və icmalara uzunmüddətli təsiri" mövzularında da panel sessiyalar keçirilib.

Həmçinin "Sübutdan identikliyi: Bakı Dialoqu çərçivəsində itkin şəxslərin məhkəmə-tibbi ekspertiza, molekulyar genetik və DNT əsaslı identifikasiyası üzrə Beynəlxalq Ekspert Forumu" mövzusunda yan tədbir təşkil edilib.

VƏTƏN müharibəsinin möhtəşəm ZƏFƏRİ

9 ZƏFƏR gündəliyi oktyabr 2020-ci il

İlham ƏLİYEV: "Artıq status-kvo deyilən məsələ və təmas xətti yoxdur"

Oktyabrın 9-da bütün cəbhəboyu gərgin döyüşlər davam edib.

Azərbaycan Ordusunun bölmələri mühüm istiqamətlərdə düşmənin atəş zərbələri endirərək onun hərəkət fəaliyyətini tam məhdudlaşdırıb və aktivliyinin qarşısını qətiyyətlə alıb. Görülən tədbirlər nəticəsində düşmən qoşunları arasında idarəetmə və qarşılıqlı əlaqə itib, bölmələri arasında nizamsızlıq yaranıb, şəxsi heyətinin intizamı pozulub, döyüş mövqelərinin tərk edilməsi kütləvi hal alıb.

Düşmənin zirehli texnikaları tam işlək vəziyyətdə ələ keçirilib

Azərbaycan Ordusunun bölmələri mühüm istiqamətlərdə düşmənin atəş zərbələri endirərək onun xeyli sayda hərbi texnikasını məhv edib. Düşmən tərəfindən döyüş meydanında tərk edilən zirehli texnikalar isə bölmələrimiz tərəfindən tam işlək vəziyyətdə ələ keçirilib. Ordumuzun düşmənin hərbi hədəflərinə və hərbi texnikasına dəqiq zərbələri Ermənistan silahlı bölmələrini pərən-pərən salıb. Döyüş əməliyyatları zamanı düşmənin atıb qaçdığı hərbi texnikalar Azərbaycan Ordusunun hərbi texnikasının rəngində rənglənib.

Mingəçevir istiqamətinə atılan ballistik hədəf məhv edilib

Düşmən Goranboy, Tərtər, Ağdam, Bərdə, Ağcabədi rayonlarının ərazilərini intensiv atəşə tutub.

Ermənistan ərazisindən Mingəçevir istiqamətinə atılan ballistik hədəf Azərbaycan HHM sistemləri tərəfindən aşkar edilərək 20 kilometrəndən artıq hündürlükdə məhv edilib.

Bununla yanaşı, düşmənin radioelektron mübarizə vasitələri sıradan çıxarılıb.

Müzəffər Komandandan müjdə: "Hadrut qəsəbəsi azad edilib"

Prezident İlham Əliyev xalqa müraciət edərək növbəti müjdələrini verib. Ali Baş Komandan bildirib ki, müzəffər Azərbaycan Ordusu bir neçə yaşayış məntəqəsini işğaldan azad edib - Hadrut qəsəbəsi, Çaylı kəndi, Yuxarı Güzlək kəndi, Gorazılı kəndi, Qışlaq kəndi, Qaracallı kəndi, Əfəndilər kəndi, Süleymanlı kəndi, Sur kəndi.

Prezident İlham Əliyev bu kəndlərin və Hadrut qəsəbəsinin işğaldan azad edilməsini tarixi qələbə adlandıraraq, həmçinin Azərbaycan Ordusu tərəfindən məhv edilmiş və hərbi qənimət kimi götürülmüş Ermənistanın hərbi texnikasının siyahısını açıqlayıb - 16 komanda məntəqəsi, 196 tank, 38 BM-21, 1 "Uraqlan", 10 özüyeriyən artilleriya qurğusu - onlardan 8-i "Akasiya", 2-si "Qvozdika", 36 piyadaların döyüş maşını, 14 artilleriya batareyası, 2 RM və ya hava hücumuna qarşı müdafiə vasitəsi, 2 "S-300" kompleksinin buraxıcı qurğusu, 25 OSA zenit-raket kompleksi, 2 KUB zenit-raket kompleksi, 4 "Repelend" radio-texniki mənaə vasitəsi, 136 top, 56 minaatan, 1 TOS-1A odsaçan sursatı, 2 radiolokasiya stansiyası, 1 "Kalçuqa" anteni.

Hərbi qənimət kimi götürülmüş texnikalar - 18 tank, 4 top, 22 piyadaların döyüş maşını, 12 minaatan, 4 UAZ maşını, 1 ekskavator, 27 "İqla" kompleksi, 1 ZİL maşını, 9 QAZ maşını.

Ali Baş Komandan bir daha qətiyyətlə vurğulayıb ki, artıq status-kvo deyilən məsələ və təmas xətti yoxdur. Azərbaycan əsgərinin qabağında heç kim heç nə edə bilməz: "Biz torpaqlarımızı azad edəcəyik, ərazi bütövlüyümüzü bərpa edəcəyik! Düşməni ondan sonra da qovacağıq".

Emmanuel Makron yenə İlham Əliyevə zəng edib

Fransa Prezidenti Emmanuel Makron növbəti dəfə Prezident İlham Əliyevə telefonla zəng edib.

Dövlət başçıları Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ilə bağlı yaranmış vəziyyəti müzakirə ediblər.

İlham Əliyev Ermənistanı çıxış yolunu göstərib

Prezident İlham Əliyevin "Sky News" və "CNN International" televiziya kanallarında müsahibələri yayımlanıb.

İlham Əliyev bir daha Azərbaycana qarşı səsləndirilən ittihamlara faktlarla, sübutlarla cavab verərək deyib ki, həmsözlərlə 28 illik "vasitəçilik" missiyası bir nəticə verməyib. ATƏT-in Minsk qrupunun 1992-ci ildən bu yana passiv formada "fəaliyyət"i bu gün baş verənlərə gətirib çıxarıb. Bu vasitəçilik Ermənistanı onlara məxsus olmayan əraziləri tərk etməyə məcbur etmək üçün yetərli olmayıb. Azərbaycan məsələsinə bu gün özü həll edir.

Prezident həmçinin müharibənin hansı şərtlər əsasında dayandırılmasına da aydınlıq gətirərək deyib ki, danışıqlar münaqişənin siyasi həllinə və işğal olunmuş ərazilərin boşaldılmasına gətirib çıxarmalıdır: "Biz sülh yolu ilə həll istəyirik, amma həll. Biz həll istəyirik, imitasiya yox, daha 30 il ərzində boş sözləri yox, praktiki addımları, vaxt cədvəlini, insanlarımızın evlərinə nə vaxt qayıdacağını, onlar üçün təhlükəsizlik zamanətinin nədən ibarət olacağını və bizim necə barışacağımızı bilmək istəyirik. İki millət barışmalıdır. Biz qonşuyuq. Biz əbədi olaraq düşmənçilik şəraitində yaşaya bilmərik. Bu, dayandırılmalıdır. Lakin tarixi həqiqət və beynəlxalq hüquq əsasında dayandırılmalıdır".

Erməni hərbi qulluqçuları bir-birlərini güllələyiblər

Saat 20:00 radələrində Ermənistan-Azərbaycan dövlət sərhədinin Daşkəsən sahəsində yerləşən Azərbaycan Ordusunun müdafiə mövqelərindən Ermənistan ərazisində atışma səsləri və partlayış müşahidə olunub.

Belə ki, Ermənistanın Vardenis rayonunun Günəşli və Ağyoxuş kəndlərində yerləşən mövqelərindəki hərbi qulluqçular əvvəlcə müxtəlif atıcı silahlardan bir-birinə atəş açıblar. Bir az sonra isə Günəşli kəndində partlayış baş verib, yanğın başlayıb.

Baş verən insidentə Azərbaycan Ordusu bölmələrinin heç bir iaidyyəti yoxdur. Bu təxribat erməni xalqının və beynəlxalq aləmin diqqətini Ermənistan rəhbərliyinin hərbi və siyasi meydanda uğradığı iflasdan yayındırmaq məqsədi daşıyır.

"Azərbaycan"

27 sentyabr 2020-ci ildə uzun illərdən bəri erməni işğalında qalmış torpaqlarımızın azadlığı uğrunda İkinci Qarabağ müharibəsi başlayanda şanlı Azərbaycan Ordusunun cəsur zabit və əsgərləri düşmən hücumunun qarşısını almaq üçün döyüşlərə atıldılar. Müharibənin ələ ilk günündən ordumuzun hissələri döyüşlərdə üstünlüyü ələ alaraq erməni qəsbkarlarına sarsıdıcı zərbələr endirdi. Bölmələrimizin güclü əks-hücumları qarşısında dayana bilməyən işğalçılar həm canlı qüvvə, həm də texnika və silah-sursat sərindən ağır itkilər verərək geri çəkilməyə məcbur oldu.

Döyüşlərin ilk saatlarında işğalçılar üzərində qazanılan qələbələr böyük zəfərdən xəbər verirdi. Ordumuzun qüvvələri dayanmadan irəliləyərək oktyabrın 3-də Cəbrayıl rayonunun mərkəzini və bir neçə kəndini qəsbkarlardan təmizlədi. Bundan sonra genişlənən hücumlar daha da böyük əraziləri əhatə etdi.

Azərbaycan Ordusunun hissələri artıq Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən 2 oktyabr 1992-ci ildə işğal edilmiş Xocavənd rayonunun Hadrut qəsəbəsinin azad olunması istiqamətində uğurlu əməliyyatlar həyata keçirirdi. Ciddi müqavimət göstərən düşmən geri çəkilmək istəmirdi. Çünki uzun illərdən bəri erməni işğalçıları böyük strateji əhəmiyyətə malik olan Hadrut qəsəbəsinə xeyli möhkəmlənmiş, keçilməz hesab etdikləri sədlər qurmuşdular. Düşmən mövqelərinin yerləşdiyi ərazi də ona böyük üstünlük verirdi. Amma bütün bunlara baxmayaraq, Azərbaycan Ordusunun cəsur zabit və əsgərləri işğalçıların mövqelərinə zərbələr vurur, daim irəliləyir, Hadrutu azad etmək əzmi ilə vuruşurdular.

Ordumuzun aramsız hücumları qarşısında zəifləyən düşmən ağır itkilər verərək Hadrut qəsəbəsindeki əlverişli mövqelərdən geri çəkildi. Düşmən üzərində qazanılan uğurlar artıq döyüşün təleyini həll etmişdi. Qəsbkarlar məğlubiyyətə məhkum idilər. Oktyabrın 9-da Hadrut qəsəbəsi uğrunda döyüşlər daha da gərgin xarakter aldı. Şanlı Azərbaycan Ordusu Silahlı Qüvvələrin Müzəffər Ali Baş Komandanı İlham Əliyevin sərkərdəliyi altında yağırları məhv edə-edə irəliləyirdi. Nəhayət, ordumuzun aramsız hücumları müsbət nəticələr verdi. İllərdən bəri burada möhkəmlənmiş işğalçılar silah-sursatları, yaraqlarını və meyitlərini dayandıqları mövqelərdən qoyaraq qaçmağa başladılar. Rəşadətli Azərbaycan Ordusu oktyabrın 9-da böyük strateji əhəmiyyətə malik olan Hadrut qəsəbəsinə və daha 8 yaşayış məntəqəsinə işğaldan azad etdi.

Hadrut qəsəbəsinin erməni işğalından azad edilməsi 44 günlük Vətən müharibəsində əsas dönüş nöqtələrindən biri oldu. Azərbaycan Ordusunun uğurla həyata keçirdiyi Hadrut əməliyyatı nəticəsində Ermənistan silahlı qüvvələri xeyli sayda canlı qüvvə və döyüş texnikası itirdi. Yüksək strateji əhəmiyyətə malik mövqelər bölmələrimizin əlinə keçdi. Qəsəbənin

işğaldan azad edilməsi həm də Ermənistan ordusuna psixoloji baxımdan böyük zərbə vurdu. Erməni döyüşçüləri arasında inamsızlıq yarandı. Bunun da nəticəsində düşmən ordusunda fərarilik artdı. Dayanmadan torpaqlarımızı azad edə-edə irəliləyən Azərbaycan Ordusunun Şuşaya gedən yolu da açıldı.

Prezident İlham Əliyev Hadrut döyüşlərinin tarixi əhəmiyyətindən danışarkən demişdir ki, Hadrut əməliyyatı İkinci Qarabağ müharibəsindəki əməliyyatlar sırasında xüsusi əhəmiyyət daşıyırdı. Həm hərbi nöqtəyi-nəzərdən, həm strateji nöqtəyi-nəzərdən bu əməliyyatın çox böyük əhəmiyyəti var idi. Bu əməliyyatın uğurla başa çatması bizə imkan verdi ki, öz hədəfimizə - Qarabağın azad edilməsinə nail olaq. Hadrutun yerləşməsi bu bölgədə strateji nöqtəyi-nəzərdən xüsusi əhəmiyyətə malikdir, çünki dağlıq ərazidir. Qəsəbə ətrafında yerləşən təpələr böyük əraziyə nəzarət etməyə imkan verirdi və Hadrutu götürmək hərbi nöqtəyi-nəzərdən çox çətin idi: "Eyni zamanda Hadrutu götürməklə bizim gələcək planlarımız üçün yeni imkanlar açıldı. Onu da bildirməliyəm, baxmayaraq ki, müharibə zamanı Ermənistan ordusunda on mindən çox fərarli olmuşdur və bəzi yaşayış məntəqələrindən onlar tələm-tələsik qaçaraq çıxmışdılar, amma Hadrutda dironiş göstərdilər, müqavimət göstərdilər və burada gedən şiddətli döyüşlər bir neçə gün davam etmişdir. Buna baxmayaraq, Azərbaycan əsgəri, zabiti qarşısında onlar öz acizliyini dərk edərək burada da məğlubiyyətə uğradılar".

İkinci Qarabağ müharibəsinin ilk günlərindən böyük strateji əhəmiyyətə malik olan Hadrut qəsəbəsinin azad edilməsi Azərbaycan Ordusunun döyüş meydanındakı üstünlüyünü daha da artırdı, gücünü, qüdrətini dünyaya göstərdi. O da xüsusilə vurğulanmalıdır ki, Hadrut qəsəbəsi hər şeydən əvvəl, ermənilərin daha çox möhkəmləndiyi, müqavimət göstərdiyi strateji mövqe idi. Düşmən Füzuli və Cəbrayıl istiqamətlərinə əlavə qüvvələrini buradan göndərirdi. Artıq bu imkan da qəsbkarların

əlinə çıxırmışdı. Buna görə də düşmən ordusu getdikcə zəifləyirdi. Şanlı Azərbaycan Ordusunun isə qarşıda bir-birindən uğurlu əməliyyatlar gözləyirdi.

Xocavənd rayonunun Hadrut qəsəbəsinin azad olunması uğrunda gedən əməliyyatda iştirak etmiş gizir Kamran Dadaşzadə həmin döyüşləri böyük iftixar və qürurla xatırlayır. Deyir ki, müharibənin ilk günlərindən uzun illər düşmənin işğalında qalmış torpaqlarımızı azad etməyə başladıq. Zabit və əsgərlərimizə verilən növbəti tapşırıqlardan biri də Hadrut qəsəbəsinin qəsbkarlardan azad etmək oldu. Əvvəlcə, Hadrut qəsəbəsinin girişinin nəzarətə götürülməsi vacib idi. Burada "Vişka" deyilən yer var idi. Oradan müxtəlif istiqamətlərə üç yol ayrılırdı. Həmin yollardan ermənilərə əlavə qüvvə, təminat gəlirdi. İlk növbədə, bu yolları nəzarətə götürməliydik. Uğurlu əməliyyatdan sonra məqsədimizə nail olduq. Düşmən qüvvələri bizim bu istiqamətdən gələcəyimizi gözləmiridilər. Ona görə də bizi görəndə qaşb qaldılar. Hərbiçilərimiz bu qaşqınlıqdan istifadə edərək əlverişli yüksəklikləri ələ keçirdilər. Bundan sonra işğalçıların Cəbrayıldan, Füzulidən gələn, eləcə də əks-istiqamətdə hərəkət edən bütün texnikalarını, canlı qüvvələrini məhv etdik.

Hadrut qəsəbəsinə əlverişli mövqelərini itirən düşmən güclü əks-hücum keçdi, əvvəlki yüksəklikləri geri qaytarmağa çalışdı. Amma rəşadətli Azərbaycan Ordusu düşmənlərin arzusunı gözümdə qoydu. Güclü artilleriya hazırlığından sonra qruplara bölünmüş qüvvələr keçilməz ərazilərdən, dağların, qayaların arasından sızaraq Hadrutun mərkəzinə daxil oldular. Erməni qəsbkarlarının qaçmaqdan başqa yolu qalmadı. Beləcə, oktyabrın 9-da Hadrut qəsəbəsi erməni işğalçılarından tamamilə təmizləndi. Ordumuzun zabit və əsgərləri döyüşlərdə göstərdikləri cəsarət və hünorları ilə tarix yazdılar.

Silahlı Qüvvələrin Müzəffər Ali Baş Komandanı İlham Əliyev həmin gün şanlı Azərbaycan Ordusunun bu uğurlu əməliyyatını, Hadrut qəsəbəsinin azad olunduğunu xalqa çatdırdı. Bu tarixi qələbə xalqımızı sevindirirdi, döyüşçülərimizi növbəti zəfərlərə ruhlandırır.

Hadrut döyüşləri İkinci Qarabağ müharibəsindəki uğurlu əməliyyatlar sırasında xüsusi əhəmiyyət daşıyır. Ən başlıcası, o idi ki, bu əməliyyat Azərbaycan Ordusunun Qarabağın dironliklərinə doğru irəliləməsinə əlverişli şərait yaratdı. Ermənistan silahlı qüvvələri Hadrutda güclü dironiş göstərsə də, Azərbaycan Ordusunun qarşısında aciz qaldı, məğlubiyyətə uğradı. Böyük iftixar və qürurla demək olar ki, Hadrut döyüşləri zamanı erməni işğalçıları üzərində qazanılan uğurlar Zəfərimizin parlaq səhifəsidir.

Vahid MƏHƏRRƏMOV,
"Azərbaycan"

Vətəni sevməyin nümunəsi

Şəhidlik zirvəsinə gedən yol cəsurların, qorxmazların yoludur. Şəhidlik ələ bir uca məqamdır ki, özündə qəhrəmanlığın, igidliyin və Vətənə sonsuz sədaqətin mənasını yasaşdır. Bu zirvəyə aparan yol insanın dünyaya göz açdığı torpağa məhəbbətindən, doğma yurda sədaqətindən, düşməninə qarşı barışmaz mövqeyindən və Vətən uğrunda qisas hissindən keçir. İkinci Qarabağ müharibəsində da Azərbaycanın mərd və cəsur oğulları torpaqlarımızı erməni işğalından azad etmiş, illər boyu Vətən həsrəti ilə yaşayan xalqımızın arzusunu gerçəkləşdirmək və şəhidlərimizin qisasını almaq üçün bu yolu tutub döyüş meydanına atıldılar. Onlar ölümün üzərinə qorxmadan sıxıldılar. Qarabağın azadlığı uğrunda gedən qanlı döyüşlərdə qəhrəman oğullarımızın bir qismi düşmən gülləsinə tuş gəldi. Onlar canlarından da çox sevdikləri Vətən uğrunda həyatlarını fəda edərək şəhidlik zirvəsinə ucaldılar. Bu gün igid oğullarımızın müqəddəs adı Azərbaycan xalqının yaddaşında qəhrəmanlığın və Vətən sevgisinin əbədi rəmzi kimi yaşayır.

Şəhidlik zirvəsinə ucalan qəhrəmanlardan biri də Fərid Vəlhəd oğlu Məmmədovdur. O, 29 aprel 1990-cı ildə Abşeron rayonunun Xırdalan şəhərində dünyaya göz açmışdı. 1997-2008-ci illərdə şəhərdəki 2 nömrəli orta məktəbdə təhsil almışdı. Orta təhsilini başa vurduqdan sonra, 2008-ci ildə həqiqi hərbi xidmətə çağırılmışdı. Bununla onun çoxdan arzuladığı Vətənə əsgər olmaq istəyi gerçəkləşmişdi. Hərbi xidmət Fərid Məmmədov üçün sözün həqiqi mənasında həyat və kişilik məktəbinə çevrilirdi. Əyni hərbi forma geyinib xidmətə başladığı ilk gündən təlim və məşğələlərdə fəallıq göstərərək hərbi biliklərə yiyələnir, silahların sirlərini öyrənir, ordu həyatına daha çox bağlanırdı. 2010-cu ildə hərbi xidmətdən tərxis olunduqdan sonra Fərid Məmmədov Daşlı Qoşunlarda müddətdən artıq həqiqi hərbi xidmət qulluqçusu kimi işini davam etdirdi. Ordu sıralarında qazandığı döyüş təcrübəsi və hərbi biliklər sonrakı xidmətində də onun işinə yaradı.

Fərid Məmmədov kiçik yaşlarından mütləqiyyə, təhsilə və özüni inkişaf etdirməyə böyük həvəs göstərmişdi. Bu arzusunu 2014-cü ildə həyata keçirə bilməmişdi. Həmin il çoxdan arzuladığı Azərbaycan Dövlət Bədən Tərbiyəsi və İdman Akademiyasına qəbul olmuşdu. Ali təhsil ocağında "Vətənin müdafiəsi" ixtisası üzrə bakalavr təhsili almışdı. 2017-ci ildə Müdafiə Nazirliyinin gizir hazırlığı kursunu uğurla başa vurduqdan sonra Azərbaycan Ordusunun Təlim və Tədris Mərkəzində xidmətə başlamışdı. Hələ kiçik yaşlarından zabit olmağı arzulayan Fərid Məmmədov gizir kimi doğma ordumuzun sıralarında xidmət etdikdən sonra 2019-cu ilin dekabrında Təlim və Tədris Mərkəzinin ehtiyat zabitlər kursunda təhsil almışdı. Təhsil almağa və uğur qazanmağa daim can atan Fərid bu kursu da yüksək göstəricilərlə başa vurmuşdu. Leytenant rütbəsi aldıqdan sonra "N" saylı hərbi hissədə təqim komandir kimi xidmətə başlamışdı.

2020-ci il sentyabrın 27-də İkinci Qarabağ müharibəsi başlayanda leytenant Fərid Məmmədovun xidmət etdiyi bölgə də döyüşlərə göndərildi. Onun ilk döyüşü oktyabrın 6-da cəbhənin Füzuli istiqamətində oldu. Xidmət illərində qazandığı təcrübə və səriştə döyüş meydanında özünü göstərdi. Fərid döyüşlərin ilk günlərindən dəqiq atəş zərbələri ilə düşmənin mövqelərini darmadağın edilməsində fəal iştirak etdi. Güclü hücumlar qarşısında düşmən ağır itkilər verərək geri çəkildi. Torpaqlarımızın addım-addım işğaldan azad olunması gənc zabitin qəlbinə qürur və sevinc hissi ilə doldurdu. Bir müddət sonra Fəridin xidmət etdiyi bölgə Cəbrayıl rayonuna gətirildi. Həmin günlər də bu istiqamətdə də gərgin döyüşlər gedirdi. Erməni silahlı qüvvələri uzun illər işğal altında saxladığıqları ərazilərdən geri çəkilmək üçün ciddi müqavimət göstərirdilər. Lakin Azərbaycan Ordusunun qarşısında bu müqavimət də davam gətirmədi. Düşmən mövqe-

lərini tərk etməyə, silah-sursatını və digər hərbi vasitələrini atıb geri çəkilməyə məcbur oldu.

İkinci Qarabağ müharibəsində iştirak etməsi, işğalçı qüvvələrə qarşı döyüşməsi və torpaqlarımızın azadlığı uğrunda mübarizə aparması Fərid üçün böyük qürur idi. Oktyabrın 6-dan etibarən iştirak etdiyi bütün döyüşlərdə yüksək hünər və cəsarətlə vuruşdu. Gərgin döyüş əməliyyatları zamanı dəfələrlə təbiiyləndən olan əsgərlərin həyatını təhlükədən xilas etmiş, çevik qərarları və cəld maneəvləri ilə onların düşmən pusqusuna düşməsinin qarşısını almışdı. O, komandir kimi yalnız özünü deyil, təbiiyləndən olan əsgərlərin həyatını da düşünür, döyüşün ən ağır anlarında onların yanında olurdu.

Çox keçmədən Fəridin xidmət etdiyi bölgə Cəbrayıldan Xocavənd rayonuna istiqamətləndirildi. Buradan isə yol Şuşaya doğru uzanırdı. Bu istiqamət böyük strateji əhəmiyyət daşıdığından düşmən əsas qüvvələrindən bir hissəsini burada cəmləşdirərək ciddi müqavimət göstərirdi. Hər qarış torpaq uğrunda ağır və gərgin döyüşlər gedirdi. Gənc zabit Fərid Məmmədov döyüşlərin ön sıralarında vuruşdu. Oktyabrın 25-də Xocavənd istiqamətində gedən əməliyyatlar daha da şiddətləndi. Düşmən ehtiyat qüvvələrini döyüşə cəlb edərək müqaviməti gücləndirməyə çalışdı. Leytenant Fərid Məmmədov həmin döyüşdə üzərinə düşən döyüş tapşırığını yerinə yetirərək qəhrəmancasına şəhid oldu.

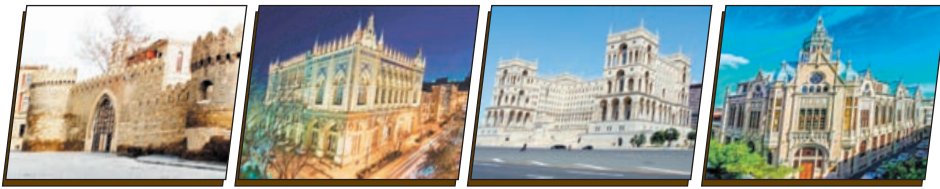
Həmin gün Fəridin doğulub boya-başa çatdığı evin qapısını acı xəbər döydü. Fərid Məmmədov oktyabrın 26-da doğmalarının, əzizlərinin və itimatıyyət nümayəndələrinin iştirakı ilə Hərbi Memorial Məzarlığında torpağa tapşırıldı.

Ölkəmizin ərazi bütövlüyünün təmin olunması uğrunda gedən döyüş əməliyyatlarında üzərinə düşən döyüş tapşırıqlarını yerinə yetirərək göstərdiyi igidlik və qəhrəmanlığa görə Prezident İlham Əliyevin müvafiq sərəncamları ilə Fərid Vəlhəd oğlu Məmmədov ölümündən sonra "Vətən uğrunda", "Döyüşdə fərqlənməyə görə" və "Füzulinin azad olunmasına görə" medalları ilə təltif edildi. Qəhrəman unudulmur, adı əbədləşdirilir. Xırdalan şəhərində şəhid Fərid Məmmədovun da xatirəsinə bulaq inşa edilib, şəhərin küçələrindən birinə onun adı verilib. Bunlar təhlükətimizin şəhidlərə və onların ailələrinə göstərdiyi diqqət və qayğının ifadəsidir.

Şəhid Fərid Məmmədov ailəli idi. Onun doğmalarına Fuad adlı bir oğlu yadigar qalıb. Fuad hələ balacardı, həyat yolunun başlanğıcındadır. Zaman keçəcək, o böyüyəcək, yaşa dolacaq və atasının necə cəsur, mərd bir döyüşçü olduğunu daha dərindən anlayacaq. O, hər zaman atası ilə qürur duyacaq, fəxr edəcək. Yəqin ki, gələcək həyatında atasının Vətən sevgisini və mərdliyini özüne örnək götürəcək.

V.MƏHƏRRƏMOV,
"Azərbaycan"

2026 Şəhərsalma və Memarlıq İli

Bakının memarlıq simasında yeni mərhələ

Azərbaycan Respublikasında 2026-cı ilin "Şəhərsalma və Memarlıq İli" elan edilməsi, paytaxt Bakının keçmiş ilə gələcə-yini birləşdirən memarlıq incilərini baxışı yenidən formalaşdırır. Bu xüsusda, şəhərin qədim liman və sənaye ərazisinin modern bir işgüzar mərkəzə çevrilməsinin ən uğurlu nümunələrindən biri - Port Baku kompleksi və onun tərkib hissəsi olan məşhur BP-nin binası (BP Xəzər Mərkəzi) müasir şəhərsalma tariximizin ən gözəl səhifəsidir.

Xəzər dənizinin sahilində, vaxtilə paytaxtın əsas yük limanı və sənaye obyektlərinin yerləşdiyi torpaqlar şəhərsalma strategiyasının Sumqayıt və Ələt istiqamətinə köçürülməsi qərarından sonra tamamilə yeni bir nəfəs qazandı. "Chapman Taylor Architects" tərəfindən dizayn edilən və inşası 2011-ci ildə tamamlanan Port Baku Towers Bakının monosentrik quruluşdan funksional, polisentrik və müasir bir şəhərə transformasiyasının ilk böyük addımı oldu.

Port Baku Towers - Bakıda, Neftçilər prospektində, dəniz limanının yanında yerləşən yüksəkmərtəbəli ofis binasıdır. Kompleksdə iki qüllə mövcuddur. Cənub qülləsi 32, şimal qülləsi 14 mərtəbəlidir. Port Baku Residence və The Crescent Development Project ilə şəhərin mərkəzindən Sumqayıt şəhərinə köçürülmüş limanın torpaqları üçün nəzərdə tutulmuş ilk transformativ memarlıq obyektidir. Binada "A" sinif otaqları, ticarət zonaları, beynəlxalq SPA və səhiyyə mərkəzi, restoran və kafelər var. Birinci qüllə 2011-ci ildə, ikinci qüllə isə 2022-ci ildə tikilərək başa çatdırılıb.

Binanın memarlıq üslubu müasirdir. Ən yüksək qüllə aşağı və yuxarı əsaslarla üçbucaqlı prizma formasında qurulmuşdur. Belə bir həndəsi ölçü sayəsində, cənub qülləsi baxış bucağında asılı olaraq görünüşü bir çox istiqamətdə təqdim edir: şəhərin şərq və qərb hissələrindən düz düzbucaqlı kimi, şimaldan isə silindrik bina kimi əks olunur. Prizmanın kənarında tikinti yığıncağının lateral üzvləri Bakının cənubundan görünür. Cənub qülləsinin forması XX əsrin əvvəllərində inşa edilən Nyu Yorkun göydələni olan Flatiron Buildingi xatırladır, lakin Flatiron Buildingdən fərqli olaraq, Port Baku Southern Tower-in yuxarı səviyyələri tədricən bina üstünə doğru sıxılır və binanın orta hissəsində konvekksiya yaradır. Belə bir həndəsi həll yuxarı səviyyədə şüaların sayını azaldaraq, gecə və gündüz kristal şəffaflığı yüksək dayanıqlı xüsusiyyətlərini təmin edir.

2026-cı ilin "Şəhərsalma və Memarlıq İli" prizmadasın baxdıqda, bu kompleksin şəhərin inkişafındakı rolu misilsizdir. Onilliklər boyu Bakının mərkəzi hesab olunan Fəvvarələr Meydanı və İçərişəhər ətrafındakı sıxlığı azaltmaq üçün Port Baku şəhərin şərqində yeni bir Mərkəzi İşgüzar Rayonun (Central Business District) əsasını qoydu. Digər tərəfdən, iri korporasiyaların (BP və s.) bu zonaya köçürülməsi ilə paytaxtın tarixi mərkəzindəki noqlıyyat və piyada yükü əhəmiyyətli dərəcədə kompensasiya olundu.

Bu gün Port Baku Bakıda "yaşa, işlə, istirahət et" fəlsəfəsini eyni nöqtədə birləşdirən ilk irimiqyaslı layihədir. Kompleks vahid memarlıq dilində 3 əsas komponenti birləşdirir:

- İş dünyası: premium sinifli ofis qüllələri (Port Baku Towers);
- Yaşayış: yüksək seqmentli yaşayış binaları (Port Baku Residence);
- Sosial infrastruktur: ticarət, iaşə və oyləncə mərkəzi (Port Baku Mall).

Bu konsept sakinlərin və çalışanların gündəlik tələbatları üçün avtomobilənd istifadə ehtiyacını minimuma endirərək ekoloji şəhərsalma tələblərinə cavab verir. Keçmişdə hasarlanmış sənaye obyektləri səbəbindən şəhər sakinlərinin dənizə çıxışı bu zonada məhdu idi. Port Baku sayəsində Yeni Bulvar xətti bu əraziyə inteqrasiya edildi. Neftçilər prospektinin davamı olaraq binanın Xəzərə baxan dalğavari və dinamik arxitekturası Bakı buxtasının dənizdən görünən modern siluetini formalaşdırdı.

Prezident İlham Əliyevin sərəncamı ilə elan olunmuş "Şəhərsalma və Memarlıq İli" çərçivəsində, Bakının Baş Planına uyğun olaraq ekoloji tarazlıq və sənaye sahələrinin rekreasiya zonalarına çevrilməsi əsas prioritetlərdən biridir. Port Baku layihəsi məhz bu fəlsəfənin ilkidir. Keçmiş "Qara şəhər" və sənaye limanı hüddəllərində yaşayış mənzillərini, irihəcmli ticarət (Port Baku Mall) və beynəlxalq ofis mərkəzlərini eyni ekosistemdə birləşdirən bu kompleks, postsənaye dövrünün "ağıllı şəhər" elementlərini özündə daşıyır.

Bu gün Port Baku və onun mərkəzində ucalan BP binası, paytaxtımızın təkə neft müqavilələri ilə deyil, həm də mütərəqqi şəhərsalma layihələri ilə necə sürətlə modernləşdiyinə canlı sübutdur.

Enerji nəhənginin müasir ünvani: BP-nin ofisi

Kompleksin ən strateji və texnoloji nöqtəsi, şübhəsiz ki, 2013-cü il sentyabrın 20-də rəsmi açılış reallaşan BP Azərbaycan şirkətinin yeni baş ofisidir (BP Xəzər Mərkəzi). Binanın 8-dən 14-cü mərtəbəsinə qədər olan geniş sahəni əhatə edən bu mərkəz, Bakının təkə regional deyil, həm də global enerji paytaxtı statusunu memarlıq dili ilə təsdiqləyir.

2100-dən çox iş masası, 135 innovativ iclas otağı və ən son qlobal rabitə texnologiyaları (ACE, TelePresence) ilə təchiz olunmuş bina, Bakının beynəlxalq biznes

mərkəzləri standartlarına tam cavab veriyini göstərir. Onun dənizə baxan üçbucaqlı prizma formalı geometriyası və mavi güzgüli fasadı, günün müxtəlif saatlarında işığı fərqli şəkildə əks etdirərək şəhərin dəniz kənarı panoramasına xüsusi dinamika qatır.

Ofisin daxili dizaynı "HOK" memarlıq şirkəti tərəfindən həyata keçirilib. İnteryer-də Azərbaycanın milli elementləri, xalça naxışları və neft-qaz sənayesinin rəmzləri müasir minimalizmlə sintez edilib. Ofisdə platformalar və dəniz obyektləri ilə real vaxt rejimində birbaşa vizual və rəqəmsal əlaqə yaradan xüsusi ACE (Qabaqcıl Əməkdaşlıq Mühti) otaqları fəaliyyət göstərir. Dənizdə (məsələn, Şahdəniz və ya Mərkəzi Azəri platformalarında) baş verən hər hansı texniki proses sahilddə bir mərkəzdən anında izlənilir və idarə olunur.

Rəqəmsallaşma sayəsində ofis daxilində sənədləşmə 90 faiz elektron formata keçirilib, bu da ekoloji dayanıqlığı təmin edən əsas amillərdən biridir.

Bakının 2026-cı il "Şəhərsalma və Memarlıq İli" kontekstində formalaşan modern silueti təkə Port Baku ilə məhdulaşmır. Paytaxtımız memarlıq fəlsəfəsi və mühəndislik həlləri ilə qlobal səviyyədə heyranlıq doğuran bir çox digər "A" sinifli biznes mərkəzlərinə və göydələnlərə evsahibliyi edir. Heydər Əliyev prospektində ucalan Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkətinin (SOCAR) baş ofisi Bakının ən hündür ofis binasıdır. Koreyanın "Heerim Architects" şirkəti tərəfindən dizayn edilən bina, "yüksələndə alov dili" formasındadır. Binanın unikal burulma (twisted) geometriyası binaların külək yüklərinə qarşı dayanıqlığını təmin edən qabaqcıl mühəndislik texnologiyası ilə inşa edilib.

"Su Damcısı" Konsepti: eyni işgüzar magistralda yerləşən "Azərsu" ASC-nin baş ofis binası, ekoloji və tematik şəhərsalmanın ən gözəl nümunəsidir. Bina xaricdən aşağıdan yuxarıya doğru genişlənən və göyə ucalan şəffaf su damcısını xatırladır. Güzgüli fasad texnologiyası binanın ətraf mühitlə vizual harmoniya daxilində birləşdirir.

Bu gün Port Bakudan başlayan və Heydər Əliyev prospekti boyunca uzanan bu modern memarlıq dalğası, Bakını qədim tarixlə gələcəyin harmoniyada yaşadığı global bir mərkəzə çevirmişdir.

İradə ƏLİYEV, "Azərbaycan"

Müasir Azərbaycan şəhərləri: dövlət siyasətindən vətəndaş rifahına doğru

Şəhərləri yalnız binaların, küçələrin və yolların məcmusu hesab etmək olmaz, şəhər eyni zamanda insan həyatının təşkil olunduğu, onların gündəlik yaşayışlarının, arzularının və gələcəyə baxışlarının formalaşdığı məkandır.

Buna görə də şəhərlərin inkişafı təkə tikinti məsələsi kimi deyil, ölkənin sosial-iqtisadi inkişafının, vətəndaş rifahının və gələcək nəsillər qarşısında məsuliyyətin mühüm istiqaməti kimi başa düşülməlidir. Bu baxımdan, Azərbaycanda şəhərsalma və memarlıq sahəsində həyata keçirilən siyasət xüsusi əhəmiyyət daşıyır.

Prezident İlham Əliyevin sərəncamı ilə 2026-cı il Azərbaycanı "Şəhərsalma və Memarlıq İli" elan edilib. Bu qərar ölkəmizin zəngin şəhərsalma və memarlıq ənənələrinin qorunması ilə yanaşı, müasir çağırışlara cavab verən yeni yaşayışların daha geniş tətbiqətinin mühüm siyasi və ictimai diqqət yönəldir. "Şəhərsalma və Memarlıq İli" ilə bağlı təsdiq edilmiş tədbirlər planında qarşıya mühüm vəzifələr qoyulub. Bakıda və ölkənin digər şəhərlərində daha sağlam və dayanıqlı şəhər mühitinin formalaşdırılması, ətraf mühitin qorunması, parkların, küçələrin və ictimai məkanların yenidən qurulması, yaşillıq zolaqlarının salınması kimi istiqamətlər müəyyən edilib. Bütün bunların məhiyyətinə isə bir əsas məqsəd dayanır - insan üçün daha rahat, təhlükəsiz, sağlam və müasir yaşayış mühitinin yaradılması.

Azərbaycanın şəhərsalma siyasətinin hüquqi əsaslarına nəzər saldıqda bu yanaşmanı aydın görmək mümkündür. Şəhərsalma və Tikinti Məcəlləsində dövlət siyasətinin əsas məqsədi insanların həyat və sağlamlığının, əmlakının qorunması, ekoloji təhlükəsizliyin təmin edilməsi, ətraf mühitin mühafizəsi, mədəni irsin qorunması, insan üçün əlverişli yaşayış, iş və istirahət mühitinin yaradılması xüsusi yer tutur. Bu yanaşma şəhərsalmanın mahiyyətini dəqiq ifadə edir.

Bakı şəhərinin 2040-cı ilədək inkişafına dair baş plan xüsusi əhəmiyyət daşıyır. Baş plan paytaxtın gələcək inkişafını vahid yanaşma əsasında müəyyənləşdirir. Sənəddə çoxmərkəzli şəhər inkişafı, dayanıqlı nəqliyyat sistemi, müasir infrastruktur, ictimai, müasir infrastruktur, ictimai mənzil təminatı, ətraf mühitin yaxşılaşdırılması və insanların həyat keyfiyyətinin yüksəldilməsi mühüm prioritetlər kimi müəyyənləşdirilib. Paytaxtımız sürətlə inkişaf edən, əhalisi və iqtisadi fəallığı yüksək olan böyük bir şəhərdir. Belə şəhərin gələcəyini yalnız ayrı-ayrı tikinti layihələri ilə deyil, ümumi inkişaf konsepsiyası əsasında müəyyənləşdirmək mümkündür. Çoxmərkəzli şəhər modelinin əsas üstünlüklərindən biri də şəhərin bütün yükünün yalnız bir mərkəzdə cəmləşməsinin qarşısını almaqdır.

Şəhərin inkişafı görünüşündə deyil, insanların gündəlik həyatında hiss olunmalıdır. Bu baxımdan, mühüm infrastruktur layihələri xüsusi əhəmiyyət daşıyır. Məsələn, 2026-cı ildə Bakı şəhəri və Abşeron yarımadasında su təchizatı, yağış və tullantı suları sistemlərinin təkmilləşdirilməsi məqsədilə 2026-2035-ci illəri əhatə edən dövlət proqramının təsdiq edilməsi şəhər infrastrukturunun uzunmüddətli inkişafı baxımından mühüm addımdır. Belə layihələrin əhəmiyyəti yalnız texniki göstəricilərlə ölçülmür, həm də onların nəticəsi vətəndaşın həyatında özünü göstərir - daha etibarlı su təminatı, yağış sularının idarə olunması, tullantı sularının səmərəli idarə edilməsi və daha sağlam şəhər mühiti. Deməli, müasir şəhərsalmanın uğuru həm də insanın gündəlik həyatında hiss etdiyi rahatlıqla ölçülür.

Dünyada şəhərsalma ilə bağlı əsas çağırışlardan biri də ekoloji dayanıqlılıqdır. Azərbaycanın şəhərsalma siyasətində də bu məsələyə xüsusi diqqət yetirilir. "Şəhərsalma və Memarlıq İli" çərçivəsində mövcud parkların

taxtın gələcək inkişafını vahid yanaşma əsasında müəyyənləşdirir. Sənəddə çoxmərkəzli şəhər inkişafı, dayanıqlı nəqliyyat sistemi, müasir infrastruktur, ictimai mənzil təminatı, ətraf mühitin yaxşılaşdırılması və insanların həyat keyfiyyətinin yüksəldilməsi mühüm prioritetlər kimi müəyyənləşdirilib. Paytaxtımız sürətlə inkişaf edən, əhalisi və iqtisadi fəallığı yüksək olan böyük bir şəhərdir. Belə şəhərin gələcəyini yalnız ayrı-ayrı tikinti layihələri ilə deyil, ümumi inkişaf konsepsiyası əsasında müəyyənləşdirmək mümkündür. Çoxmərkəzli şəhər modelinin əsas üstünlüklərindən biri də şəhərin bütün yükünün yalnız bir mərkəzdə cəmləşməsinin qarşısını almaqdır.

Şəhərin inkişafı görünüşündə deyil, insanların gündəlik həyatında hiss olunmalıdır. Bu baxımdan, mühüm infrastruktur layihələri xüsusi əhəmiyyət daşıyır. Məsələn, 2026-cı ildə Bakı şəhəri və Abşeron yarımadasında su təchizatı, yağış və tullantı suları sistemlərinin təkmilləşdirilməsi məqsədilə 2026-2035-ci illəri əhatə edən dövlət proqramının təsdiq edilməsi şəhər infrastrukturunun uzunmüddətli inkişafı baxımından mühüm addımdır. Belə layihələrin əhəmiyyəti yalnız texniki göstəricilərlə ölçülmür, həm də onların nəticəsi vətəndaşın həyatında özünü göstərir - daha etibarlı su təminatı, yağış sularının idarə olunması, tullantı sularının səmərəli idarə edilməsi və daha sağlam şəhər mühiti. Deməli, müasir şəhərsalmanın uğuru həm də insanın gündəlik həyatında hiss etdiyi rahatlıqla ölçülür.

Dünyada şəhərsalma ilə bağlı əsas çağırışlardan biri də ekoloji dayanıqlılıqdır. Azərbaycanın şəhərsalma siyasətində də bu məsələyə xüsusi diqqət yetirilir. "Şəhərsalma və Memarlıq İli" çərçivəsində mövcud parkların

və ictimai məkanların abadlaşdırılması, küçələrin yenidən qurulması, yaşillıq zolaqlarının salınması kimi tədbirlərin nəzərdə tutulması bunun göstəricisidir. Yaşillıq şəhərin sadəcə estetik görünüşünü dəyişmir, mühitin sağlamlığına, insanların istirahətinə və ekoloji tarazlığın qorunmasına xidmət edir. Bu səbəbdən gələcəyin şəhəri həm müasir, həm texnoloji, həm də yaşıl olmalıdır.

Azərbaycanın şəhərsalma siyasətinin digər mühüm istiqaməti milli memarlıq irsinin qorunmasıdır. Ölkəmizin qədim şəhərləri, tarixi abidələri və memarlıq nümunələri xalqımızın çoxəsrlik mədəniyyətinin canlı ifadəsidir. İçərişəhər, Şirvanşahlar sarayı, Qız qalası, Şəkinin tarixi mərkəzi və digər memarlıq inciləri milli yaddaşımızın ayrılmaz hissəsidir.

Müasir şəhərsalma ilə tarixi irsin qorunması bir-birinə zidd anlayışlar deyil, əksinə, müasir şəhərin gücü onun keçmişini qoruyaraq gələcəyə doğru inkişaf etməsindədir. Bu baxımdan, şəhərlərin müasir siması formalaşdırılarkən onların tarixi-mədəni xüsusiyyətlərinin nəzərə alınması mühüm şərtdir. Şəhərin siması yalnız bu gün tikilən binalarla deyil, əsrlər ərzində formalaşan mədəni irslə müəyyənəldir.

Ölkəmizin şəhərsalma siyasətində işğaldan azad edilməsi ərazilərin yenidən qurulması da xüsusi yer tutur. Qarabağ və Şərqi Zəngazurda aparılan genişmiqyaslı bərpa və quruculuq işləri yalnız dağıdılmış yaşayış məntəqələrinin yenidən qurulması deyil, həm də müasir şəhərsalma prinsipləri əsasında yeni yaşayış mühitinin yaradılması baxımından böyük əhəmiyyət daşıyır. Burada qarşıya qoyulan əsas məqsədlərdən biri insanların doğma torpaqlarına qayıdışı üçün müasir, təhlükəsiz və rahat yaşayış şəraitinin yaradılmasıdır. İşğaldan azad olunmuş ərazilərdə

qurulan şəhər və kəndlər Azərbaycanın gələcək şəhərsalma modelinin yeni nümunələrini formalaşdırır. Dayanıqlılıq, ekoloji yanaşma, müasir infrastruktur və insan rahatlığı bu prosesin əsas istiqamətlərindəndir.

2026-cı ilin ölkəmiz üçün əhəmiyyətini artıran mühüm hadisələrdən biri də BMT-nin Məskunlaşma Proqramının Ümumdünya Şəhərsalma Forumuna XIII sessiyasının Bakıda keçirilməsidir. WUF13 çərçivəsində şəhərsalmanın gələcəyi, mənzil təminatı, inklüziv və dayanıqlı şəhər inkişafı kimi mühüm məsələlər müzakirə olunub. Bu tədbir Azərbaycanın şəhərsalma sahəsində həyata keçirdiyi islahatların və irimiqyaslı layihələrin beynəlxalq müstəvidə təqdim olunması baxımından da mühüm əhəmiyyət daşıyır. Azərbaycanın belə mötəbər beynəlxalq tədbirə evsahibliyi etməsi ölkəmizin şəhərsalma sahəsində qazandığı təcürbənin beynəlxalq dialoqa çıxarılması üçün mühüm imkan yaradır. Bu gün ölkəmizin qarşısında duran əsas vəzifələrdən biri onun sürətli inkişafını şəhər və yaşayış məntəqələrinin planlı inkişafı ilə uzlaşdırmaqdır.

Şəhərsalmanın son nəticəsi xəritədə, layihədə və ya statistik göstəricidə deyil, vətəndaşın həyatında görünür. İnsan daha rahat hərəkət edirsə, təhlükəsiz yaşayarsa, xidmətlərə asan çıxış əldə edərsə, ətrafında daha çox yaşillıq görürsə, müasir infrastrukturdan istifadə edərsə və yaşadığı şəhərlə qürur duyarsa, deməli, şəhərsalma siyasəti öz əsas məqsədinə çatıb. Bu gün Azərbaycanda həyata keçirilən şəhərsalma siyasətinin əsas mahiyyəti də məhz belə bir gələcəyə hesablanır - müasir, dayanıqlı, yaşıl, təhlükəsiz şəhərlər yaratmaq.

2026-cı ilin "Şəhərsalma və Memarlıq İli" elan edilməsi bu istiqamətdə görülən işlərin daha da sistemli davam etdirilməsi üçün mühüm imkan yaradır. Cari il çərçivəsində müəyyən edilmiş tədbirlər isə şəhərsalma və memarlığın yalnız müəvəssislərin deyil, cəmiyyətin bütün təbəqələrinin diqqətində olan mühüm inkişaf sahəsi olduğunu bir daha göstərir.

Elşən QƏNİYEV, "Azərbaycan"

Nardaran qalası

Hər bir abidə yalnız müəyyən dövrün memarlıq irsini, tikinti mədəniyyətini yansıtır. Eyni zamanda homin vaxtlarda ömür sürmüş insanların dünyagörüşünü, həyat tərzini, möisətin, arzularını, məqsədini əks etdirir. Elə abidələr var ki, onlar həm də yerli əhalinin yurdunu qorumaq, təhlükəsizlik məsələlərinə verdiyi əhəmiyyəti nişanələyir. Azərbaycanın qədim memarlıq nümunələri olan qalalar bu mənada da diqqətəlayiqdir.

Abşeron yarımadasındakı yüzilliklərin şahidi olan qalalar keçmişimizdən bu günümüze gəlib çatan daş salnamələrdir. Onların sırasında Nardaran qalası özünəməxsus yer tutur. Bakı şəhərinin Sabuncu rayonunun Nardaran qəsəbəsində yerləşən bu tarixi-memarlıq nümunəsi orta əsrin yadigarlarındandır. Qala yaşayış məskənlərinin və ətraf ərazinin müdafiəsi, müşahidə və təhlükə zamanı xəbərdarlıq məqsədlərinə xidmət edib.

Nardaran qalasının yaranmasını yalnız bir kənddə inşa edilməsi ayrıca istehkam kimi qiymətləndirmək düzgün deyil. Qala Abşeron yarımadasında mövcud olmuş geniş müdafiə tikililəri sisteminin mühüm elementlərindən biri olub. Kvadrat formalı həyətdə malik qala divarları və həyətini mərkəzində yerləşən silindrik qüllədən ibarət olan Nardaran qəsirinin tikintisində yerli daşlardan istifadə edilib. Qalanın memarlıq həllində sadəlik diqqəti çəkir. Bu xüsusiyyət Abşeronun Orta əsr müdafiə tikililəri üçün səciyyəvidir.

Qalanın üzərində, qəsir qülləsinin fasadında yerləşdirilmiş iki kitabə onun tarixini dəqiq müəyyənləşdirməyə imkan verib. Məlum olub ki, qala hicri təqviminə 700-cü ildə (miladi 1300-1301) tikilib. Böyük olan birinci kitabədə bildirilib: "Rəhmlı və bağışlayan Allahın adı ilə! Bu hərbi qüvvəli ... anası...öz şəxsi təmət imkanları və pulları ilə Tanrının adını yad etməyə və

onun razılığına nail olmaq üçün inşa etməyi buyurdu. Tarix: 700-cü il, Ramazan ayının əvvəli". Kitabədə yazılanlardan bəlli olur ki, qala Bərkət adlanan Xuraman ana tərəfindən dəniz kənarında tikilib. Diqqətə çatdırıq ki, bu gün qala dəniz sahilindən xeyli uzaq məsafədədir.

Məmrinin Mahmud ibn Səd (yaxud Mahmud ibn Səid) olduğu da abidədə əksini tapıb. Belə ki, Nardaran qalasının birinci kitabəsindən bir qədər yuxarıda, şərq tərəfdə yerləşən kiçik ölçülü ikinci kitabədə bunun Səd oğlu Mahmudun işi olduğu qeyd edilib.

Nardaran qalası onun yeganə dəyərli işi olmayıb. Ustad memarın fəaliyyətinin izlərini müxtəlif tarixi tikililərdə görmək mümkündür. İçərişəhərdə yerləşən Molla Əhməd məscidini XIV əsrin əvvəllərində Nəsrəddin Qutasi ibn Həsən Hacıbəylinin sifarişi ilə Mahmud ibn Səd inşa edib. Bakı Buxtasındakı Bibiheybət məscidi də bu memar tərəfindən tikilib. Həmin abidələrin hər biri Mahmud ibn Sədin memarlıq məharətini, istedadını, mükəmməl bədii təsəvvürə malik olmasını nümayiş etdirir.

Tikili dairəvi qüllədən və dördgüshəli qala divarlarından ibarətdir. Məlumat əsasən, qüllənin salamat qalmış hündürlüyü 12 metr, divarları isə müxtəlif hündürlükdədir. Şimal tərəfdən 8 metr, cənub-qərb tərəfdən isə 5 metr olan qüllə arakəsicilərlə üç yarusla bölünüb. Yarular daş qatlarla örtülüb, birincisi digərindən xeyli yüksəkdir. Divarların qalınlığı 1,56-1,85 metrə qədər olan qalanın birinci qatında dərin quyru mövcuddur. Yerli sakinlər burada yeraltı lağım olduğunu söyləyiblər.

Nardaran qalasının ikinci qatında, divarın içərisində üçüncü qata doğru daş pillələr var. Qalanın üçüncü qatı bu günümüzədək qalmayıb. Tikilinin bir zamanlar dördüncü qatının da olduğu divarın içərisindəki daş pillələrin izlərini əsaslanaraq bildirilib.

Bu dəyərli tarixi abidə Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi tərəfindən dünya əhəmiyyətli abidə kimi qeydiyyata alınıb.

"Xəzər sahilı mühafizə konstruksiyaları" daxilində 2001-ci il oktyabrın 24-də UNESCO-nun Təcili Qorunmaya Ehtiyacı olan Maddi-Mədəni İrsin ilkin siyahısına daxil edilib.

Qeyd edək ki, Prezident İlham Əliyevin sərəncamı ilə 2026-cı ilin "Şəhərsalma və Memarlıq İli" elan edilməsi ölkəmizin şəhərsalma və memarlıq irsinə diqqətin daha da artırılması baxımından mühüm əhəmiyyət daşıyır. "Şəhərsalma və Memarlıq İli" çərçivəsində həyata keçirilən tədbirlər Azərbaycanın zəngin şəhərsalma ənənələrinin, tarixi-memarlıq abidələrinin, milli memarlıq məktəbinin öyrənilməsi və təbliği üçün də geniş imkanlar yaradır.

O da həqiqətdir ki, tarixi abidələrin dəyəri yalnız onların yaşı ilə ölçülmür. Belə tikililər həm də yerləşdikləri ərazinin tarixini anlamağa kömək edir. Nardaran qalası vasitəsilə də Abşeronun Orta əsrlərdəki yaşayış məskənləri, müdafiə ehtiyacları və memarlıq xüsusiyyətləri haqqında təsəvvür əldə etmək mümkündür.

Memarlıq zamanın yaddasıdır. Nardaran qalası həmin yaddaşın Abşeron torpağında əsrlərdir qorunan ən qiymətli səhifələrindən biridir.

Zöhrə FƏRƏCOVA, "Azərbaycan"

